

Kraina
Lasów i Jezior

**STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO
KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ
2014 - 2020**

SPIS TREŚCI

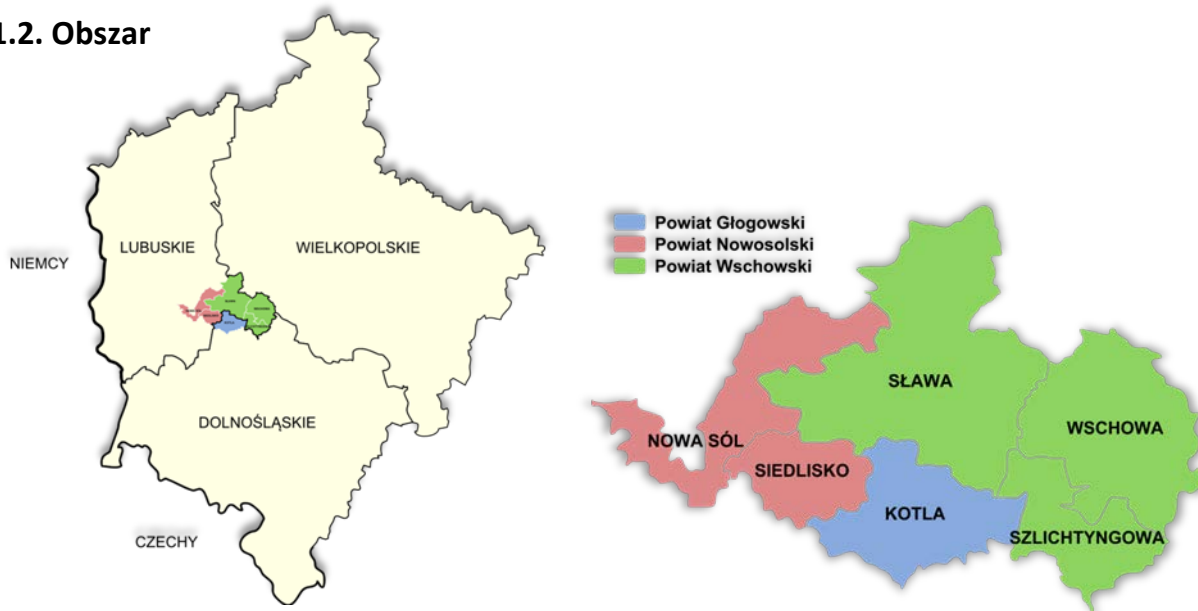
I.	CHARAKTERYSTYKA LGD.....	3
1.1.	Forma prawna i nazwa stowarzyszenia.....	3
1.2.	Obszar.....	3
1.3.	Potencjał LGD.....	5
1.3.1.	Sposób powstawania i doświadczenie.....	5
1.3.2.	Reprezentatywność LGD.....	7
1.3.3.	Poziom decyzyjny – Rada LGD.....	8
1.3.4.	Zasady funkcjonowania LGD.....	9
II.	PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU.....	9
III.	DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI.....	13
3.1.	Charakterystyka demograficzna.....	13
3.2.	Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości i sektora społecznego.....	16
3.3.	Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie.....	18
3.4.	Problemy społeczne.....	20
3.5.	Opis zagospodarowania przestrzenno–infrastrukturalnego.....	21
3.6.	Dziedzictwo kulturowe i zabytki.....	22
3.7.	Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.....	23
3.8.	Produkt lokalny, tradycyjny i regionalny.....	26
3.9.	Podsumowanie wyników konsultacji.....	27
IV.	ANALIZA SWOT.....	32
V.	CELE I WSKAŹNIKI.....	37
VI.	SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	49
VII.	PLAN DZIAŁANIA.....	52
VIII.	BUDŻET LSR.....	54
IX.	PLAN KOMUNIKACJI.....	59
X.	ZINTEGROWANIE.....	64
XI.	MONITORING I EWALUACJA.....	68
XII.	STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	73
XIII.	ZAŁĄCZNIKI.....	73
1.	Procedura aktualizacji LSR.....	73
2.	Plan działania.....	74
3.	Plan komunikacji.....	74

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1.1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

- **Nazwa Lokalnej Grupy Działania** - Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior -LGD
- **Status prawny Lokalnej Grupy Działania**—Stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną. Działa w szczególności na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015 poz. 1393 z późn. zm.), ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2013 r. poz. 173 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 349), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 r., poz. 378).
- **Data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego** - 26 czerwca 2008 r.
- **Numer w Krajowym Rejestrze Sądowym** - 0000309067
- **NIP:** 9252064582
- **REGON:** 080285747

1.2. Obszar

Powierzchnia: 1021 km²

Liczba mieszkańców: 54 328

Obszar Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD położony jest na styku trzech województw: lubuskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego.

87,5% terenu należy do województwa lubuskiego;

- powiat wschowski – gminy miejsko – wiejskie Wschowa, Sława Szlichtyngowa,
- powiat nowosolski gminy wiejskie Nowa Sól i Siedlisko,

12,5% do województwa dolnośląskiego;

- powiat głogowski gmina wiejska Kotla.

Położenie wzajemne sześciu gmin Stowarzyszenia stanowi spójną terytorialnie całość, o wspólnych walorach i zasobach. Każda gmina sąsiaduje z dwoma partnerami objętymi LSR, tworząc spójny geograficznie obszar.

Tabela 1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

Gmina	Typ gminy	Obszar [km ²]	Ilość miejscowości	Ilość mieszkańców	Zasięg administracyjny
Gmina Nowa Sól	wiejska	176	23	6829	Lelechów, Stary Staw, Lubieszów, Rudno, Wrociszów, Ciepeliów, Nowe Żabno, Kietcz, Stara Wieś, Przyborów, Stany, Lipiny, Drogoniów, Chełmek, Radosławice, Lubięcín, Buczków, Stawy, Dąbrowno, Okopiec, Jeziora, Jodłów, Józefów
Gmina Siedlisko	wiejska	92	9	3674	Siedlisko, Borowiec, Piękne Kąty, Różanówka, Bielawy, Kierzno, Radocin, Dębianska, Zwierzyniec
Gmina Kotla	wiejska	128	19	4391	Ceber, Chociemyśl, Grochowice, Głogówko, Kotla, Kozie Doły, Krzekotówek, Kulów, Moszowice, Skidniów, Sobczyce, Zabiele, Krążkówko, Leśna Dolina, Skórzyn, Zaszków, Skidniówek, Pękoszów, Dorzecze
Gmina Sława	miejsko-wiejska	327	35	12607	Sława, Stare Strącze, Łupice, Krzepielów, Ciosaniec, Lipinki, Krążkowo, Lubogósz, Śmieszkowo, Przybyszów, Radzyń, Gola, Wróblów, Bagno, Szreniawa, Spokojna, Droniki, Kuźnica Głogowska, Krzydłowiczki, Tarnów Jezierny, Nowe Strącze, Lubiaków, Tarnówek, Dębczyn, Ceglówko, Głuchów, Dębowo, Przydroże, Myszyń, Jutrzenka, Kamienna, Krępina, Polanica, Ciepeliówek, Zwierzyniec
Gmina Wschowa	miejsko-wiejska	198	18	21688	Dębowa Łąka, Hetmanice, Kandlewo, Konradowo, Łęgoń, Łysiny, Nowa Wieś, Olbrachcice, Osowa Sień, Przyczyna Dolna, Przyczyna Górna, Siedlnica, Tylewice, Wygnańczyce, Nowe Ogrody, Buczyń, Lgiń, Pszczółkowo, Wschowa
Gmina Szlichtyngowa	miejsko-wiejska	100	10	5139	Zamysłów, Jędrzychowice, Wyszaków, Kowalewo, Dryżyna, Gola, Nowe Drzewce, Stare Drzewce, Małe Drzewce, Górczyń, Szlichtyngowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

1.3.Potencjał LGD

1.3.1. Sposób powstawania i doświadczenie

Budowanie partnerstwa rozpoczęło się w 2007 roku powołaniem grupy inicjatywnej przez społeczność lokalną Gmin: Kotła, Nowa Sól, Otyń, Siedlisko, Sława, Szlichtyngowa i Wschowa. Przeprowadzono sondaż badający oczekiwania społeczne wśród mieszkańców, połączony z szeroką akcją informacyjną prowadzoną podczas lokalnych imprez, pozwalającą na wzbudzenie zainteresowania szerokiego grona społeczności lokalnej inicjatywą budowania partnerstwa.

W 2008 roku spontaniczne spotkania grupy inicjatywnej zaczęły przybierać coraz bardziej zorganizowaną formę i przyciągały coraz szerszą grupę osób i podmiotów zainteresowanych udziałem w tworzeniu LGD, doprowadzając w dniu 27.03.2008 do Zebrania założycielskiego Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD. Stowarzyszenie zostało wpisane do KRS w dniu 26 czerwca 2008 r., a już 22 grudnia 2008 roku Walne Zebranie Członków przyjęło dokument strategiczny na lata 2008 -2013.

W okresie 7 ostatnich lat, poprzez podejmowanie różnego typu działań promocyjnych, informacyjnych oraz aktywizujących zbudowano sieć współpracy pomiędzy gminami, nie tylko pomiędzy JST, ale także, a może przede wszystkim pomiędzy organizacjami pozarządowymi oraz osobami fizycznymi. Nie bez znaczenia było wykorzystanie wspólnej historii oraz tradycji obecnych na lubuskich wsiach. Szereg działań prowadzonych przez LGD w ramach realizacji projektów promocyjno-animacyjnych, projektów współpracy, ale także badań opierała się na wspólnym dziedzictwie, wykorzystywaniu spójności kulturowej oraz rozwiązywaniu wspólnych problemów i sprostaniu wyzwaniom jakie stoją przed 6 gminami Krainy Lasów i Jezior.

Tradycje Organizacji Społecznych, Kół Gospodyń Wiejskich, działalność chórów i zespołów ludowych, zamiłowanie do lokalnego rękodzieła, obecność wielowiekowych zabytków sakralnych, posiadanie terenów atrakcyjnych turystycznie, sieć wód i lasów to wspólne cechy dla 6 gmin naszej LGD. Podobne są także problemy: konieczność poprawy jakości życia mieszkańców na obszarach wiejskich, rozwój i modernizacja sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowniczych, konieczność rozwoju zaplecza i oferty kulturalnej oraz rekreacyjnej, duże natężenie ruchu samochodowego, konieczność inwestowania w infrastrukturę drogową i turystyczną.

Część problemów podobnie jak część potrzeb związanych z wykorzystaniem lokalnych zasobów zostało rozwiązanych poprzez wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013, lecz ciągle pojawiają się nowe potrzeby wśród mieszkańców. Wytworzyła się chęć wzajemnej integracji, realizowania wspólnych pomysłów o charakterze ponad gminnym. Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD stało się znaną, rozpoznawalną marką zarówno wśród NGO jak i przedsiębiorców oraz rolników. Za naszym pośrednictwem zostało zrealizowane wiele inicjatyw, które uwypukliły lub wręcz pozwoliły odkryć nowe, dotąd niewykorzystywane cechy zespajające teren partnerskich gmin.

Szczególnie istotnym jest, iż działania LGD współtworzone były na bazie inicjatywy mieszkańców obszaru Krainy Lasów i Jezior. Strategia na lata 2014 – 2020 jest kontynuacją strategii 2007 – 2013. Tworzy ją zespół ludzi który realizował wcześniejsze założenia strategiczne, poszerzony o ekspertów i doradców. **W nowej perspektywie PROW na lata 2014-2020 LGD będzie**

kontynuować politykę prowadzoną w ramach osi Leader w PROW 2007-2013, ze szczególnym ukierunkowaniem na promowanie aktywności mieszkańców w kształtowaniu rozwoju obszaru objętego LSR z wykorzystaniem jego zasobów (m.in. bogatego materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, tradycji, a także bazy sportowo - rekreacyjnej).

W latach 2008 – 2015 realizowana była Lokalna Strategia Rozwoju w ramach osi 4 LEADER objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Na rzecz obecnych Partnerów LGD zrealizowano łącznie 90 operacji na kwotę 5 629 213,97 zł w tym:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej 5 operacji na kwotę 443 235,00 zł
- Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw 2 operacje na kwotę 300 000,00 zł Utworzono 3 miejsca pracy.
- Odnowa i rozwój wsi 24 operacje na kwotę 3 998 372,26 zł
- tzw. małe projekty 59 operacji na kwotę 887 606,21 zł

Wdrożono 2 projekty współpracy na łączną kwotę 178 857,00 zł.

Aktywizowano mieszkańców poprzez wizyty studyjne pn.:

- „Wymiana doświadczeń w zakresie aktywizacji mieszkańców”, (Kraina Trzech Rzek)
- „Przykłady inwestycji zrealizowanych w ramach PROW w Rejonie sołecznickim na Litwie oraz wymiana doświadczeń w zakresie aktywizacji mieszkańców”,
- „Szlakiem Wina” (Włochy)

Były również organizowane szkolenia/spotkania dla mieszkańców:

- Aktywni liderzy - aktywne społeczności. Zasady przygotowywania i wdrażania projektów,
- Przygotowywanie wniosków o przyznanie pomocy,
- Praktyczne zastosowanie ogniw fotowoltaicznych w gospodarstwach rolnych,
- Budowa marki produktów lokalnych,
- Spotkania informacyjno -aktywizacyjne,
- Spotkania informacyjne z dystrybucją sadzonek winorośli.

Organizowano konkursy, które aktywizowały mieszkańców:

- Imprezy promujące Krainę Lasów i Jezior,
- Konkurs na produkt lokalny Krainy Lasów i Jezior,
- Konkurs tematyczne w gminach należących do obszaru LSR,
- Konkurs na Lokalny Znak Jakości

LGD posiada zaplecze biurowe oraz sprzętowe. Oczywiście nieprzerwane użytkowanie zarówno lokalu, jak i części sprzętu spowodowało, iż wymagają one modernizacji lub całkowitej wymiany. Nie mniej posiadane wyposażenie materialne LGD pozwala na szybkie rozpoczęcie procesu wdrażania nowej LSR bez konieczności organizowania biura od podstaw. Pozwoli to na maksymalne przyspieszenie prac związanych z wdrażaniem LSR, a tym samym zapewnienie ciągłości dostępu do wsparcia dla podmiotów działających na obszarze objętym LGD.

Znaczącym atutem naszej LGD jest posiadanie wykwalifikowanych pracowników, którzy od 2009 roku nieprzerwanie zajmują się działalnością LGD. Pracownicy posiadają nie tylko niezbędną wiedzę teoretyczną, ale także praktyczną pozwalającą sprawnie działać w celu realizacji założeń LSR. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji, udział w szkoleniach powoduje, iż praca biura LGD

przebiega sprawnie, a obsługa Beneficjentów jest profesjonalna. Potwierdzeniem tego są między innymi pozytywne wyniki kontroli przeprowadzonych w latach 2009-2014 przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. Kontrole nie wykazały żadnych poważnych błędów czy uchybień w działalności LGD.

Ogromnym wsparciem, a jednocześnie podstawowym elementem usprawniającym proces wdrożenia LSR są stałe kontakty z beneficjentami na terenie gmin LGD. Prowadzona jest działalność informacyjno-promocyjna. Aktywizacja jest stała nacechowana sprawną współpracą z koordynatorami gminnymi LGD. W każdej gminie wyznaczona jest osoba odpowiedzialna za kontakty i współpracę z biurem LGD, ale także ze swoimi odpowiednikami z gmin objętym wdrażaniem LSR. Z obserwacji ostatnich lat można jednoznacznie stwierdzić, iż tego rodzaju działania przyczyniły się do stworzenia trwałego, sprawnego kanału przepływu informacji na linii LGD – Administracja Gmin, ale także pomiędzy społeczeństwem gmin zrzeszonych w naszej LGD.

1.3.2. Reprezentatywność LGD

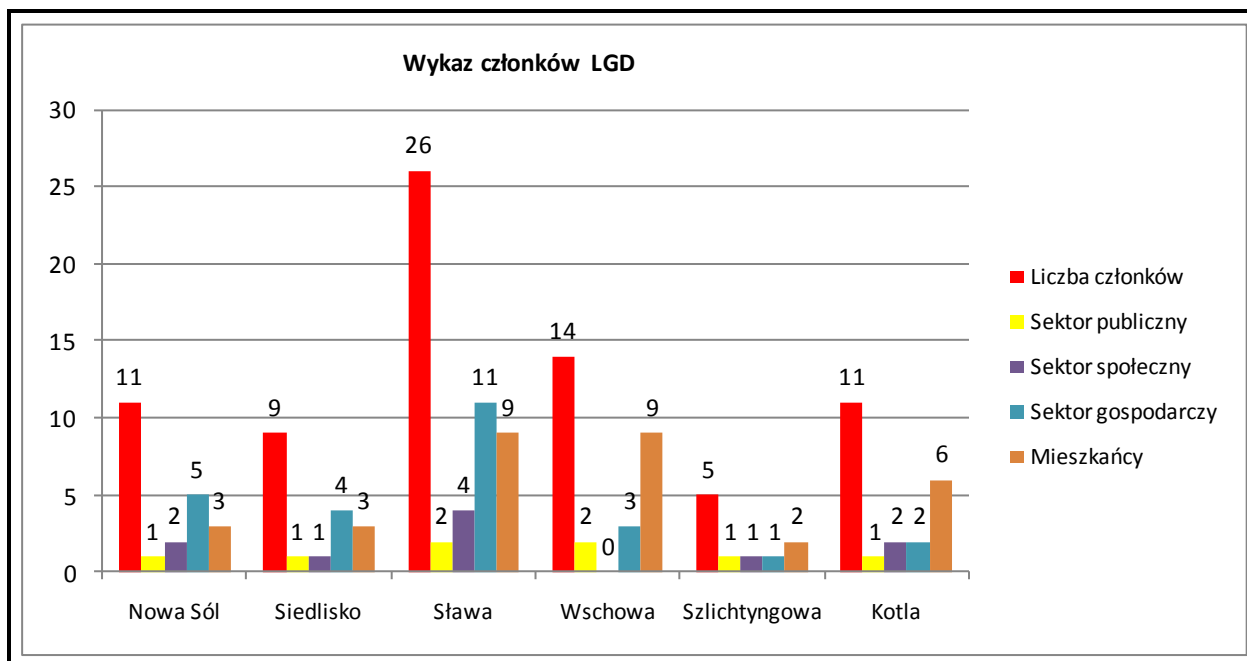
Budowanie partnerstwa i tworzenie strategii jest procesem ciągłym. Począwszy od spotkania założycielskiego Stowarzyszenie dynamicznie dostosowuje się do lokalnych potrzeb mieszkańców. Obecnie LGD tworzy 76 podmiotów wywodzących się z sektora publicznego, społecznego, gospodarczego i mieszkańców.

Tabela 2. Zestawienie liczbowe członków poszczególnych Gmin LGD

Gmina	Liczba członków	Sektor publiczny	Sektor społeczny	Sektor gospodarczy	Mieszkańcy
Nowa Sól	11	1	2	5	3
Siedlisko	9	1	1	4	3
Sława	26	2	4	11	9
Wschowa	14	2	0	3	9
Szlichtyngowa	5	1	1	1	2
Kotla	11	1	2	2	6
RAZEM	76	8	10	26	32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy członków LGD

Jak wynika z powyższych zestawień wiodące grupy to przedstawiciele mieszkańców i sektora gospodarczego. Taki skład daje szansę na rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną regionu, stwarza także możliwości poprawy zatrudnienia i poprawy miejsc pracy. Mamy również przedstawicieli sektora publicznego i społecznego. To dzięki tym sektorom można przeciwdziałać ubóstwu i wykluczeniu.

Wykres1.Zestawienie graficzne członków - poszczególnych Gmin LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

1.3.3. Poziom decyzyjny – Rada LGD

Rada składa się z 12 osób. Sektory publiczny, społeczny i gospodarczy reprezentują po trzy osoby. Trzy osoby reprezentują sektor mieszkańców. Rada w swoim składzie ma zarówno kobiety jak i mężczyzn. Są też osoby poniżej 35 i powyżej 55 roku życia. Wybierana jest na cały okres realizacji LSR. Do jej wyłącznej kompetencji należy wybór operacji w rozumieniu art.2 pkt. 9 rozporządzenia 1303/2013, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia – zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. f rozporządzenia nr 1303/2013.

Jako organ decyzyjny swoją pracę wykonuje na podstawie przepisów zawartych w „Regulaminie Rady” Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD.

Członek Rady nie może upoważnić osoby trzeciej do udziału w podejmowaniu decyzji. Funkcje członków organów musi być pełniona osobiście tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do organu decyzyjnego – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

Dbając o prawidłowość wyborów dokonywanych przez członków Rady podejmowane mogą być działania dyscyplinujące wobec członków, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach Rady lub też podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny). Obowiązkiem Członka Rady jest uczestnictwo w szkoleniu na temat celów i przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii oraz procedur zaplanowanych dla ich osiągnięcia. Szkolenia zakończone są testem wiedzy, a uzyskane kwalifikacje potwierdzone certyfikatem.

1.3.4. Zasady funkcjonowania LGD

LGD ma ściśle uregulowane zasady i procedury funkcjonowania. Regulaminem funkcjonowania LGD, zapewniającym przejrzystość, demokratyczność oraz jawność podejmowanych decyzji, jest Statut. Zgodnie z postanowieniami Statutu, władzami Stowarzyszenia są Walne Zebranie, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna.

1. Dokumenty wewnętrzne, regulujące zasady działania LGD uchwalane przez Walne Zebranie Członków to:

- **Statut:** Podstawowy dokument Stowarzyszenia podający podstawy prawne funkcjonowania LGD. Wskazuje Marszałka Województwa Lubuskiego jako organ nadzoru, określa Walne Zebranie Członków jako organ mający kompetencje do uchwalania LSR, wprowadza Radę Stowarzyszenia jako organ odpowiedzialny za wybór operacji i określa jej kompetencje i zasady reprezentatywności, mówi o uregulowaniach dotyczących zachowania bezstronności członków przy wyborze operacji, oraz określa zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach, reguluje rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy. Osoby powoływane w skład organów mogą w czasie jednej kadencji być członkiem tylko jednego organu.
- **Regulamin Walnego Zebrania Członków:** Walne Zebranie jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. W Regulaminie określone są zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zgłaszania kandydatów do organów Stowarzyszenia, oddawania głosów oraz podejmowania uchwał.
- **Regulamin Rady:** Rada jest organem decyzyjnym i do jej kompetencji należy ocena wniosków, sposób podziału wniosków i wybór operacji. W Regulaminie określone są również zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia członka organu z oceny operacji, zasady protokołowania posiedzeń i zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.
- **Regulamin Zarządu:** Zarząd jest organem wykonawczym – zarządzającym i działa również na podstawie Statutu i uchwał Walnego Zebrania Członków. Regulamin określa podział kompetencji pomiędzy członkami Zarządu, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zasady protokołowania posiedzeń oraz zasady wynagradzania członków Zarządu.

2. Uchwalany przez Zarząd:

- **Regulamin Biura LGD:** określa zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania, zatrudniania i wynagradzania oraz zakresy obowiązków i kompetencji pracowników.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Lasów i Jezior jest dokumentem opracowanym przy czynnym udziale lokalnej społeczności. Partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich jej interesariuszy w proces powstawania zapisów. Dlatego też w procesie opracowywania LSR, jako kluczowe przyjęto dane wynikających ze statystyki publicznej oraz

informacje pochodzące z szerokich konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele grup istotnych z punktu widzenia realizacji zapisów dokumentu. Czynnie uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządowych, członkowie organizacji społecznych i grup nieformalnych, przedsiębiorcy, lokalni wytwórcy oraz mieszkańcy.

Udział w grupach roboczych był otwarty. Każda zainteresowana osoba mogła wziąć czynny udział w opracowaniu LSR. Praca nad Strategią składała się z 5 podstawowych etapów:

Etap I – Definiowania potrzeb i problemów,

Etap II – Identyfikacja grup docelowych strategii,

Etap III – Określanie i ustalanie hierarchii celów oraz oszacowanie wskaźników,

Etap IV – Poszukiwanie rozwiązań stanowiących sposoby realizacji strategii w zakresie opracowania budżetu, zasad monitorowania i ewaluacji oraz planu komunikacji,

Etap V – opracowanie zasad wyboru operacji i kryteriów wyboru.

Dokumenty wypracowywane w każdym z etapów były udostępniane na stronie www do konsultacji.

W ramach prowadzonych działań partycypacyjnych użyto następujących technik i metod:

1. **Grupa Robocza ds. tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju (GR)** – Prace rozpoczęto od roboczego spotkania przedstawicieli wszystkich sektorów z całego obszaru partnerstwa które odbyło się 13 lipca 2015 r w Siedlisku. Po konstruktywnej polemice ustalono, że dokument zostanie sporządzony na podstawie konsultacji z wykorzystaniem następujących metod: deskresearch, spotkania publiczne, badanie ankietowe, e-konsultacje, spotkania fokusowe, i spotkania metodą Word Cafe. Koordynację prac powierzono **Elżbiecie Wicher** Prezesowi Zarządu Stowarzyszenia. Ukończyła ona kierunek Ekonomia i Organizacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie i Zarządzanie Przedsiębiorstwem w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Posiada zarówno wiedzę teoretyczną jak i praktyczną w temacie PROW, LEADER, planowania funkcjonowania i ewaluacji LGD.

Duży nacisk postawiono na oddolność wszelkich założeń tego opracowania. Jednak ze względu na dużą wagę strategiczną powstającego dokumentu postanowiono zatrudnić ekspertów:

- Nad całością prac nadzór prowadzi **Leszek Leśniak** Główny Specjalista w Dziale Rozwoju Obszarów Wiejskich Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie. Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, Podyplomowego Studium Administracji Publicznej. Na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie ukończył Studia Podyplomowe w zakresie Wiedzy o Unii Europejskiej „Agro-Unia”. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych (specjalizacja wiedza o polityce) nadał mu Uniwersytet Warszawski. Od 2004 roku pracuje w CDR i zajmuje się podejściem LEADER. Posiada doświadczenie w zakresie tworzenia partnerstw typu lokalna grupa działania oraz budowy strategii rozwoju obszaru. Prowadził analizy LSR składane w naborach w 2008 roku. Opracował samodzielnie lub we współpracy założenia wielu szkoleń na potrzeby LGD, a także przeprowadził lub był wykładowcą na szkoleniach dla przedstawicieli LGD

organizowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie oraz przeprowadził kilkadziesiąt szkoleń na zlecenia LGD.

- Ponieważ 50% budżetu LSR to dofinansowanie rynku pracy, miejscowym znawcą i ekspertem zagadnień w tym temacie jest **Zygmunt Stanisławski**, którego kompetencje to; konsulting, doradztwo prawne i gospodarcze - doradztwo, analizy, biznesplany, wnioski, wyceny na potrzeby programów UE, konsultacje ekonomiczne, ekspertyzy specjalistyczne itd.

2. **Spotkania informacyjno-konsultacyjne dla lokalnych społeczności gminnych.** Działając w dobrej wierze celem zapewnienia jak najlepszej przejrzystości i powszechności konsultacji ustalono czas i terminy spotkań optymalnie dostosowany dla wszystkich uczestników. Terminy i program spotkań podano do publicznej wiadomości za pomocą stron internetowych Gmin i Stowarzyszenia, portali społecznościowych, a także za pomocą plakatów opracowanych przez KLJ i rozpowszechnianych przez partnerów. Lokalni działacze członkowie stowarzyszenia byli ponadto informowani telefonicznie przez pracowników Stowarzyszenia i Gmin. Tak szeroko zaplanowana akcja informacyjna i otwartość na potrzeby społeczne zaowocowała dużym zainteresowaniem i aktywnością mieszkańców, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Podsumowanie spotkań konsultacyjnych

Gmina	Data i godzina konsultacji	Liczba uczestników	Sektor publiczny	Sektor społeczny	Sektor gospodarczy	Sektor mieszkańcy	Kobiety	Mężczyźni
Wschowa	31.08.2015r. godz. 17:00	17	3	9	2	3	9	8
Kotla	02.09.2015r. godz. 17:00	25	6	16	0	3	15	10
Sława	03.09.2015r.g odz. 17:00	19	2	15	1	1	10	9
Szlichtyngowa	04.09.2015r. godz. 17:00	18	1	0	5	12	10	8
Nowa Sól	07.09.2015r. godz. 17:00	5	2	0	1	2	4	1
Siedlisko	08.09.2015r.g odz. 17:00	18	2	12	3	1	12	6
RAZEM		102	16	52	12	22	60	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

3. **Ankieta badawcza i raport z badań.** Informacje o potrzebach społecznych zostały na etapie określania celów zbadane za pomocą ankiet i e-konsultacji.

Wszystkie przeprowadzone badania, pogłębione metodą deskresearch pozwoliły określić wiodące cele działania LGD oraz wskaźniki jakimi należy mierzyć efekty realizowanych przedsięwzięć.

Pozytywne efekty osiągnięto także stosując metodę Word Cafe do ustalenia ostatecznej wersji celów i wskaźników LSR. Należy zauważyć, iż dążono wszelkimi staraniami, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament, dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców. Poszczególne rozdziały LSR, zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych.

Planowane metody animacji społeczności lokalnej

Animacja społeczności lokalnych z terenu LGD będzie polegała na korzystaniu z dotychczas wykorzystywanych metod tj. spotkania aktywizujące, szkolenia, konkursy, wizyty studyjne i konferencje. Metody te dotychczas przynosiły dobre rezultaty i były kierowane w zależności od instrumentu do konkretnych grup docelowych. Ich efektem była integracja i aktywizacja mieszkańców, a także nabywanie i podnoszenie umiejętności w konkretnych dziedzinach, jak również wzbudzanie poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania i identyfikowanie się z nim. Szerszy opis planowanych działań i kampanii mających na celu włączenie społeczności lokalnej i jej animację znajduje się w rozdziale IX Plan komunikacji. LGD przez cały okres wdrażania LSR będzie podejmowało działania mające na celu:

1. Podniesienie jakości realizowanych operacji i składanych wniosków,
2. Pomoc osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie starać się o wsparcie z wdrażania LSR,
3. Bieżącą analizę, identyfikację oraz motywowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego, a z jakichś względów tego nie robią,
4. Aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania będą realizowane poprzez:

1. Bieżący Monitoring i analizę osób, które składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowane wdrażaniem LSR –na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób i grup, które włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych,
2. Prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD
3. Prowadzenie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i spotkań informacyjnych na temat wdrażania LSR, naborów, wniosków oraz realizowanych operacji
4. Stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie, kontakt telefoniczny, mailowy w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji.
5. Organizowanie wydarzeń promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru.

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza zawiera analizę sytuacji w obszarze: problemów społecznych, gospodarczych i ekonomicznych, przedsiębiorczości, rynku pracy, sektora społecznego, potencjału turystycznego, rolnictwa, zagospodarowania przestrzennego, układu osadniczego, tożsamości i tradycji, dziedzictwa kulturowego, produktów lokalnych, ochrony środowiska, zmian klimatu oraz innowacyjności na terenie funkcjonowania Stowarzyszenia. Jest to syntetyczne ujęcie sytuacji przestrzennej i społeczno-gospodarczej obszaru na tle województwa lubuskiego oraz Polski wraz ze wskazaniem trendów, które miały miejsce na przestrzeni ostatnich lat. Wszelkie dane wykorzystane w opracowaniu posłużą wskazaniu mocnych i słabych stron obszaru oraz jego problemów i potencjałów. To z kolei stanowi podstawę do sformułowania celów i wyznaczenia najważniejszych kierunków rozwoju. Diagnoza obrazuje stan faktyczny w oparciu o dane GUS, badania własne LGD, informacje przekazane z PUP i Urzędów Gmin wg stanu na dzień 31.12.2013r. Niektóre dane, ze względu na charakter występowania prezentowane będą wg stanu na lata inne – w granicach pomiędzy rokiem 2007 a 2013.

3.1. Charakterystyka demograficzna

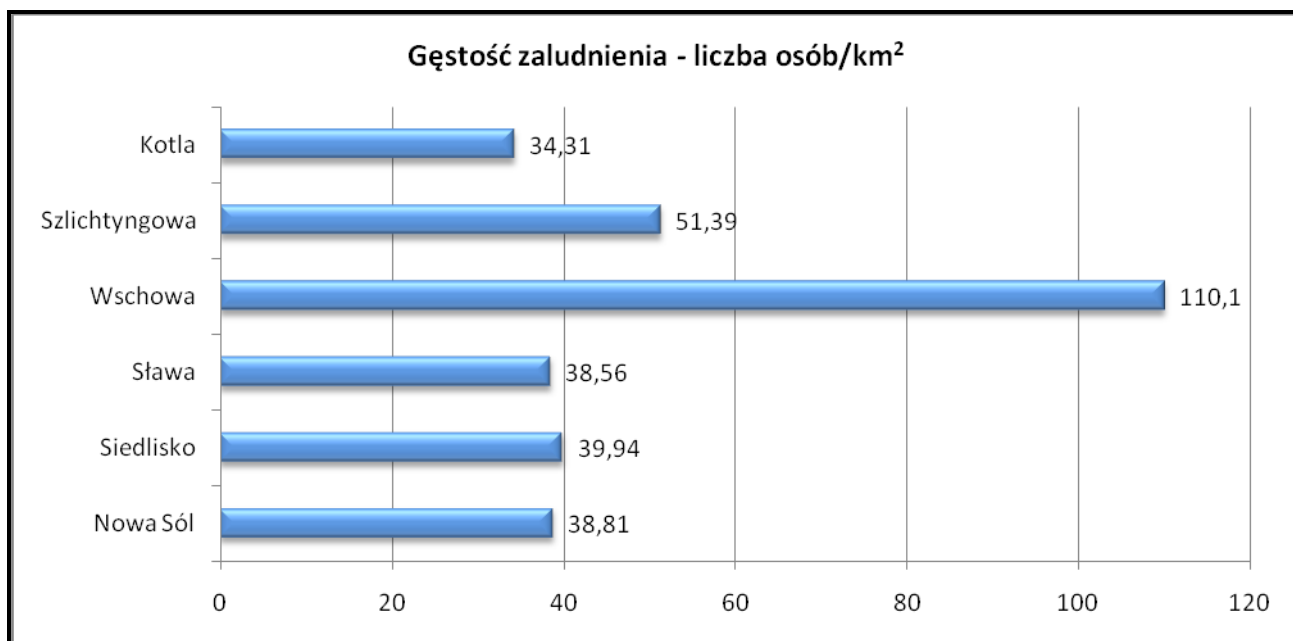
Obszar objęty niniejszą strategią w roku 2013 zamieszkiwało 54328 osób, w tym 27424 kobiety i 26904 mężczyzn. Kobiety stanowiły 50,5% a mężczyźni 49,5% całej populacji objętym LSR zaś ludność zamieszkująca gminy objęta niniejszą strategią stanowi 5,4 % całego województwa lubuskiego.

Na przestrzeni lat 2006 – 2013 następował systematyczny, wzrost liczby mieszkańców obszaru LGD do poziomu 54328 osób (26904 mężczyzn, 27424 kobiety) w 2013 roku. Dynamika wzrostowa jest jednakże niewielka, na przestrzeni lat 2006 – 2013 wyniosła zaledwie 1198 osób dla całego obszaru to jest tylko 1,18 osób na km² w ciągu sześciu lat. Tabela 4. Dane na temat ludności poszczególnych gmin SKLJ-LGD w latach 2006/2013.

Lp.	Gmina	L. ludności		L. mężczyzn		Liczba kobiet		Osób/km ²	
		2006	2013	2006	2013	2006	2013	2006	2013
1.	Nowa Sól	6625	6829	3256	3370	3369	3459	37,65	38,81
2.	Siedlisko	3514	3674	1734	1833	1780	1841	38,2	39,94
3.	Sława	12147	12607	5992	6285	6155	6322	37,15	38,56
4.	Szlichtyngowa	5065	5139	2519	2577	2546	2562	50,65	51,39
5.	Wschowa	21654	21688	10661	10640	10993	11048	109,92	110,1
6.	Kotla	4125	4391	2033	2199	2092	2192	32,23	34,31
Razem LGD		53130	54328	26195	26904	26935	27424	52,09	53,27
2006+/-2013		+1198		+709		+489		+1,18	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 2. Gęstość zaludnienia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najliczniej zamieszkiwaną jest Gmina Wschowa (21688 osób), zaś najmniejszą liczbę mieszkańców posiadała Gmina Siedlisko (3674 osób). Szczegółowe dane na temat ludności poszczególnych gmin prezentuje tabela 5. Gęstość zaludnienia dla całego obszaru wyniosła w 2013 roku 53 osób/km², co jest wartością niższą niż średnia dla Polski (123 osoby/km²), województwa lubuskiego (73 osób/km²) ma to zapewne związek z dużą lesistością naszego terenu i brakiem rozwiniętego przemysłu.

Tabela 5. Ludność wg wieku produkcyjnego.

Lp	Gmina	Ludność w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym	
		2006	2013	2006	2013	2006	2013
1	Nowa Sól	1204	1390	4578	4382	843	1057
2	Siedlisko	698	829	2428	2376	388	469
3	Sława	2273	2654	8370	7958	1504	1995
4	Szlichtyngowa	1006	1124	3434	3311	625	704
5	Wschowa	3753	4192	15068	13853	2833	3643
6	Kotla	754	948	2797	2815	574	628
Razem LGD		9688	11137	36675	34695	6767	8496
2006+/-2013		+1449		-1980		+1729	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie zaprezentowanych wyników można zaobserwować trend malejący w przypadku osób w wieku produkcyjnym, a rosnący w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, jest to zapewne spowodowane migracją zarobkową osób w wieku poprodukcyjnym. Tym samym zauważamy obszary wymagające interwencji w kwestii wspomagania tworzenia i utrzymania miejsc pracy, aby zachęcić osoby w wieku produkcyjnym do podejmowania bądź utrzymywania inicjatywy gospodarczej na terenie LGD oraz konieczne jest przystosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnym, aby zapobiec wyłączeniu społecznemu tej grupy.

Tabela 6. Sytuacja demograficzna obszaru

Lp.	Gmina	Ludność w wieku nieprodukcyjnym		Wskaźnik obciążenia demograficznego		Przyrost naturalny	Saldo migracji	
		2006	2013	2006	2013	2013	2006	2013
1	Nowa Sól	2047	2447	44,72	55,82	-5	32	23
2	Siedlisko	1086	1298	44,73	54,63	17	-14	-18
3	Sława	3777	4649	45,13	58,42	10	9	37
4	Szlichtyngowa	1631	1828	47,50	55,21	21	-7	-18
5	Wschowa	6586	7835	43,71	56,56	9	-59	-40
6	Kotla	1328	1576	47,48	55,99	1	-2	13
Razem LGD		16455	19633	44,87	56,59	53	-41	-3
2006+/-2013		+3178		+11,72		53/6 = 8,84	38	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2006 - 2013 nastąpił zdecydowany wzrost liczby w wieku nieprodukcyjnym, bo o aż 3171 osób wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i –po-poprodukcyjnym) na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł o 11.72 i jest podobny w poszczególnych gminach, najwyższy w gminie Sława (58,42), najmniejszy zaś w gminie Siedlisko (54,63).

Bardzo różnorodny na obszarze jest przyrost naturalny, wg. GUS w gminie Nowa Sól był on ujemny i wynosił (-5) natomiast najwyższy w Szlichtyngowej (21). Ogólnie dla terenu Krainy przyrost naturalny wynosi 53, co daje średnią na gminę 8,84. Saldo migracji w 2013 r. które wynosi (-3) wzrosło nam w porównaniu do roku 2006 gdzie wyniosło (-41), lecz ta średnia i tak jest niższa w przeliczaniu na średnią krajową, która wynosi (-0,4)

3.2. Charakterystyka gospodarki i przedsiębiorczości i sektora społecznego.

Porównując rok 2013 do 2006 roku możemy zauważyć, że liczba podmiotów gospodarczych na terenie LGD wzrosła o 441. Natomiast w roku 2006 średnia liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosiła 685 i wzrosła o 69 podmiotów do ostatniego badanego roku 2013, w którym wynosiła 754. Wartość ta była zdecydowanie niższa niż średnia dla Polski (1057). Jednocześnie pewnym wzrostom podlegała liczba nowo rejestrowanych jednostek w rejestrze REGON w każdym z badanych lat. W 2013 roku wartość ta osiągnęła 82 jednostki i była niższa niż średnia dla kraju (95). W sektorze prywatnym najliczniejszą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Zauważyć można również znaczący wzrost organizacji, fundacji i stowarzyszeń oraz spółek handlowych. Na obszarze KŁ występują przede wszystkim organizacje, których działalność opiera się na utrzymaniu lokalnej kultury, tradycji i historii. Działają tutaj Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, organizacje związane ze sportem oraz kulturą. Posiadają one szerokie doświadczenie związane z organizacją imprez i wydarzeń o charakterze lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym. Stanowi to czynnik jednoczący mieszkańców obszaru. Wartość wskaźnika liczby działających fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2006 r. wynosiła 19 lecz na przestrzeni lat 2006–2013 znacznie się zwiększała i w ostatnim badanym roku wyniosła 30. Pod tym względem LGD prezentuje się nieco słabiej od średniej dla Polski (32) i jest to niewątpliwie słabą stroną regionu. Na obszarze LGD w roku 2013 zarejestrowanych było razem 163 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Są one przejawem społeczeństwa obywatelskiego oraz jedną z form aktywności lokalnej. Odgrywają ważną rolę w umacnianiu więzi społecznych, wzmacnianiu władz lokalnych oraz zwiększają możliwości rozwoju społecznego obszaru, dlatego wzrost ich liczby jest sytuacją korzystną.

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w latach 2006-2013

Gmina		Sektor Publiczny		Sektor Prywatny								Osób/km ²	
				Spółki handlowe		Spółdzielnie		Fundacje, stowarzy-szenia		Osoby fizyczne			
		06	13	06	13	06	13	2006	2013	2006	2013	2006	2013
1	Nowa Sól	8	6	21	54	2	0	10	18	295	331	336	409
2	Siedlisko	16	12	14	13	3	4	1	16	128	151	162	196
3	Sława	27	31	58	66	0	5	28	46	668	807	781	955
4	Szlichtyngowa	12	13	5	6	3	3	14	18	183	157	209	197
5	Wschowa	205	177	77	100	12	13	44	57	1425	1459	1763	1806
6	Kotla	13	11	7	8	3	3	6	7	181	178	210	207
Razem LGD		281	250	182	247	24	28	103	162	2880	3083	3461	3770
2006+/-2013		-31		+65		+4		+59		+203		+309	

Źródło: Ewaluacja LSR Krainy Lasów i Jezior – LGD

Tabela 8. Struktura gospodarstw rolnych

Gmina	do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50–100 ha	Powyżej 100 ha
Nowa Sól	3363	800	134	61	47	16	9
Siedlisko	420	208	64	23	17	8	4
Sława	1130	415	116	78	46	9	9
Szlichtyngowa	881	342	75	73	29	13	5
Wschowa	506	287	190	110	0	0	0
Kotla	67	234	50	39	32	15	6
RAZEM	6367	2286	629	384	171	61	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

Dzięki bardzo korzystnym warunkom klimatycznym, w dobrej kulturze utrzymanym użytkom rolnym, gminy LGD zachowały charakter rolniczy. Na terenie gmin Wschowa i Sława ważną funkcję pełni przemysł rolno – spożywczy i usługi turystyczne.

Na obszarze LGD funkcjonuje ponad 4 tysiące gospodarstw rolnych. Przeważają gospodarstwa o rozdrobnionej strukturze obszarowej do 10 ha – jest ich ok. 80 %. Jedynie 23 gospodarstwa posiadają powierzchnie powyżej 100 ha. W gminach położonych wzdłuż Odry w części południowej LGD (Kotla, Szlichtyngowa, Siedlisko, Nowa Sól) przeważają grunty orne kl. II do IV, a więc gleby należące do wydajnych kompleksów rolnych. W pozostałych gminach przeważają gleby słabsze kl. IV, V, VI. Dominujące uprawy w strukturze zasiewów to zboża (pszenica, żyto) i okopowe (buraki,

ziemniaki), a w hodowli zwierząt trzoda chlewna i bydło. Rolnictwo na obszarze LGD ma zróżnicowany potencjał produkcyjny. Obok wielu małych gospodarstw o niskiej wydajności zużytym majątku trwałym funkcjonują gospodarstwa nowoczesne. Wzrasta ilość osób utrzymujących się z pracy najemnej lub na własny rachunek poza rolnictwem. Występuje zjawisko ograniczania produkcji rolnej w gospodarstwach zlokalizowanych wokół ośrodków miejskich (Nowa Sól, Głogów, Wschowa, Sława) ze względu na coraz łatwiej dostępną pracę i postępujący proces urbanizacji. Na terenie LGD niewielka część mieszkańców pracuje wyłącznie na własnym lub rodzinnym gospodarstwie rolnym. Dominują zatrudnieni w firmach branży handlowej, budowlanej oraz przetwórstwa rolno-spożywczego i przemyśle. Część osób znajduje zatrudnienie w gospodarce leśnej.

3.3. Rynek pracy – zatrudnienie i bezrobocie

Na obszarze LGD od 2006 roku obserwuje się stały spadek poziomu bezrobocia. Bezrobocie obniża się zgodnie z tendencjami krajowymi, także w liczbach bezwzględnych. W 2013r. w porównaniu z 2006 liczba bezrobotnych spadła o 486 osób, najwięcej w gminach Wschowa (185) oraz Sława (107).

Tabela 9. Poziom zatrudnienia i liczba osób bezrobotnych

	2006				2013			
	Pracujący ogółem	Pracujący mężczyźni	Pracujące kobiety	Bezrobotni ogółem	Pracujący ogółem	Pracujący mężczyźni	Pracujące kobiety	Bezrobotni ogółem
Nowa Sól	274	518	206	695	666	445	221	657
Siedlisko	306	137	169	456	261	125	136	384
Sława	2668	1400	1268	595	2992	1354	1638	557
Wschowa	3566	1602	1964	400	3990	1951	2039	364
Szlichtyngowa	542	327	215	1504	555	271	284	1364
Kotla	352	137	148	363	382	175	207	316
RAZEM	7708	4121	3970	4013	8846	4321	4525	3642

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://stat.gov.pl> i danych udostępnionych z Urzędów Pracy

Tabela 10. Stopa bezrobocia w 2013 r.

	Powiatu %	Woj. Lubuskiego %	Woj. Dolnośląskiego %	Krajowa %
Powiatgłogowski	14,9	15,7	13,01	13,4
Powiat wschowski	16,3			
Powiat nowosolski	25,5			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Statystycznych

Tabela 11. Średnia liczba osób bezrobotnych

Obszar	Liczba osób bezrobotnych	Ludność w wieku produkcyjnym	Średnia liczba osób bezrobotnych
LSR	3642	59805	0,105
Województwo	34695	657450	0,091

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Statystycznych

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym w 2013 r. wynosi 0,16 i tym samym przekracza średnią liczbę dla województwa lubuskiego, która wynosi 0,09.

Analiza osób według poziomu wykształcenia wskazuje, że dominującą grupą wśród zarejestrowanych są osoby z wykształceniem zawodowym oraz wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Osoby te mają największy problem ze znalezieniem pracy.

Najmniejszą grupą osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP stanowią osoby z wykształceniem wyższym.

Tabela 12. Struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia

Gmina	Wyższe		Średnie zawodowe		Średnie ogólne		Zawodowe		Gimnazjum	
	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013
Nowa Sól	36	40	114	130	44	65	184	230	167	192
Siedlisko	17	9	83	80	29	30	109	130	127	135
Sława	51	54	106	115	46	36	191	187	195	167
Szlichtyngowa	19	21	39	52	20	14	122	136	115	139
Wschowa	113	107	283	262	128	129	464	488	360	378
Kotla	13	21	63	69	26	23	88	92	301	316
Razem	249	252	688	708	293	297	1158	1263	1265	1307

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych z Urzędów Pracy

Niska ocena przez mieszkańców możliwości znalezienia pracy i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze LGD oraz wsparcia dla osób bezrobotnych i ubogich, została potwierdzona niskim odsetkiem osób pracujących w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (39,80% na obszarze LGD do 57% w Polsce i 44,11% w woj. lubuskim). Odnotowano również stosunkowo niski wskaźnik przedsiębiorczości (67,67 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w porównaniu do 108 dla województwa i 106 dla kraju). Wysoki jest też odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (12,62% na obszarze LGD do 8,3% w Polsce i 9,55% w woj. lubuskim). Sytuacja ta wynika między innymi z zauważalnego wyżu demograficznego osób w wieku 30 - 34 lat i nie przygotowaniu młodych osób do wejścia na rynek pracy.

3.4. Problemy społeczne

Problemy lokalnej gospodarki i rynku pracy w sposób bezpośredni przekładają się na sytuację w zakresie realizowania polityki społecznej na obszarze gmin LGD.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania działa sześć Ośrodków Pomocy Społecznej. Pomoc udzielana jest np. w formie dożywiania dzieci w postaci posiłków w stołówkach szkolnych. Ma to ograniczyć niedożywienie w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Również jest realizowana w formie pieniężnej na określony cel np. na zakup żywności, opału, odzież, obuwie, leki itp.

W skali obszaru gmin LGD liczba osób objętych pomocą społeczną w 2006r. wynosiła 9772 – do 2011r. spadła do 6486. Następnie systematycznie wzrastała i w 2013 roku była równa 6854 osób.

Tabela 13. Gospodarstwa domowe i osoby objęte opieką pomocy społecznej na terenie gmin LGD

Gmina		2006	2011	2012	2013
Nowa Sól	Gospodarstwa domowe	245	222	221	231
	Osoby w gospodarstwach	714	657	661	683
Siedlisko	Gospodarstwa domowe	231	183	180	195
	Osoby w gospodarstwach	801	544	523	557
Sława	Gospodarstwa domowe	1522	1413	1414	1455
	Osoby w gospodarstwach	2145	1648	1661	1661
Wschowa	Gospodarstwa domowe	986	938	900	973
	Osoby w gospodarstwach	3191	2469	2364	2586
Szlichtyngowa	Gospodarstwa domowe	265	235	249	247
	Osoby w gospodarstwach	993	717	926	938
Kotla	Gospodarstwa domowe	218	152	156	146
	Osoby w gospodarstwach	942	451	450	429
RAZEM		9772	6486	6585	6854

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS z terenu działania LGD

Tabela 14. Wskaźnik deprivacji

		Nowa Sól	Siedlisko	Sława	Wschowa	Szlichtyngowa	Kotla	Razem
L. osób obj. pomocą	1	683	557	1661	2586	938	429	6854
Liczba mieszkańców	2	6829	3674	12607	21688	5139	4391	54328
Wskaźnik deprivacji	3	100	151,61	378,27	205,12	43,25	83,48	126,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS z terenu działania LGD

3.5. Opis zagospodarowania przestrzenno – infrastrukturalnego

Obszar Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD położony jest na styku trzech województw: lubuskiego, dolnośląskiego i wielkopolskiego, 87,5% terenu należy do województwa lubuskiego i tylko 12,5% do województwa dolnośląskiego. Położenie wzajemne gmin stanowi spójną terytorialnie całość, każda gmina sąsiaduje z dwoma partnerami objętymi LSR.

Obszar LGD jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów zachodniej Polski. Położona wzdłuż Odry, przeciętna innymi mniejszymi rzekami (Obrzyca, Barycz, Rów Krzycki) z największym w makroregionie jeziorem Sławskim, o powierzchni 817 ha i wieloma innymi jeziorami Kraina, stanowi ciekawą propozycję wypoczynku. Wielorakość zabytków zarówno w Królewskim mieście Wschowa jak i w Sławie, Szlichtyngowej, Kotli, Siedlisku oraz gminie wiejskiej Nowa Sól stanowi urozmaicony krajobraz. Woda, znaczna lesistość terenu (ok. 49%), łagodny klimat z najdłuższym latem w Polsce stwarzają doskonałe warunki do odpoczynku, turystyki i rehabilitacji.

Ważne atuty regionu to także: stosunkowo niskie zaludnienie - około 53 osób na 1 km kwadratowy oraz dobrze rozwinięte rolnictwo (w tym rolnictwo ekologiczne). Grunty rolne zajmują około 50 % powierzchni regionu. Dobrze rozwinięte rolnictwo to świeża zdrowa żywność, którą można nabyć bezpośrednio u producentów, a niskie zaludnienie gwarantuje ciszę i spokój w obcowaniu z przyrodą.

Tabela 15. Lasy i użytki rolne

Gmina	Lasy		Użytki rolne	
	%	ha	%	ha
Szlichtyngowa	28,90	2882	55,94	5580
Sława	49,23	16089	41,16	13451
Wschowa	21	4166	71	1408
Kotla	41,15	5247	51,68	6590
Nowa Sól	54,8	9659	35,7	6284
Siedlisko	36,75	3387	55	5100
RAZEM	37,98	41430	51,91	38413

Źródło: Opracowanie własne

Znaczna większość mieszkańców z obszaru objętego LGD to ludność napływowa. Tym samym nie łączą ich wspólne korzenie ani wspólna historia. Widoczny jest jednak trend budowania własnej tradycji. Organizowane we wszystkich gminach LGD coroczne święta koncentrują się na promowaniu potraw przywiezionych z różnych części Polski, Ukrainy, Białorusi, Litwy, Rosji. O historii regionu świadczą liczne zabytki, natomiast przyjazny klimat tworzą mieszkańcy na podstawie rodzinnych tradycji.

Teren KŁJ dzięki swemu położeniu nad Odrą oraz końcowym odcinkiem Baryczy wchodzi (południowo – zachodnim fragmentem) w skład Krajowej Sieci Ekologicznej. Ujściowy odcinek Baryczy wraz z doliną Odry stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym. Poprzez dolinę Odry region łączy się z obszarem węzłowym o znaczeniu międzynarodowym (17M – Obszar Doliny Środkowej Odry), poprzez dolinę Obrzyca (korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym)

z krajowym obszarem węzłowym (9K – Obszar Borów Dolnośląskich), a także bezpośrednio przez dolinę Odry z obszarem węzłowym o znaczeniu krajowym (9K – Obszar Pojezierza Leszczyńskiego).

Walory przyrodnicze tych terenów, zgodnie z przeprowadzonymi badaniami potwierdzają ich wysokie znaczenie w skali kraju. Wśród walorów decydujących o zasadności ochrony najważniejszych przyrodniczo obszarów w formie obszaru chronionego krajobrazu są:

- liczne gatunki roślin chronionych oraz rzadkich, wśród których są gatunki zagrożone w Polsce i Europie;
- zespoły i zbiorowiska roślinne, w tym wiele cennych i zagrożonych w skali kraju;
- rzadkie w tej części kraju lasy na siedliskach wydumowych;
- liczne pomniki przyrody;
- liczne populacje gatunków ptaków chronionych oraz innych zwierząt chronionych, w tym wiele ginących i rzadkich, mających tutaj swoje najliczniejsze stanowiska w regionie, istotne w skali Polski południowo – zachodniej;
- jeden z większych i ważniejszych na terenie południowo – zachodniej Polski obszar krajobrazu polodowcowego;
- znaczenia tego terenu w krajowych koncepcjach organizacji przestrzennego systemu ochrony przyrody ECONET – PL.

Podsumowując – podstawowe elementy charakterystyczne dla całego obszaru planowanego objęciem LSR i świadczące o spójności terytorialnej i społecznej to:

- obszar tworzy terytorialnie zwartą bryłę,
- duże zalesienie,
- rozpowszechnione rolnictwo,
- bogata oferta turystyczna
- niskie zaludnienie,
- teren tzw. „ziem odzyskanych”

3.6. Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Czynnikami rozwoju kultury i gospodarki były w średniowieczu władza książęca, duchowieństwo i miasta. W okresie nowożytnym znaczenia nabrały rody szlacheckie, zwłaszcza dysponujące dużą własnością ziemską. Wschowa należąca do 1793 r. do Polski, stanowiła silny ośrodek administracyjny, jako miasto królewskie. Była też okresowo prężnym ośrodkiem kultury, do czego przyczyniał się wielonarodowy charakter miasta. Schönaichowie uzyskali dla swojego terytorium status państwa stanowego, ich rezydencja rodowa w Siedlisku należała do najokazalszych na Śląsku.

Kultura ludności wiejskiej była zróżnicowana, względnie mieszana, z uwagi na niejednorodny skład etniczny i przynależność religijną (katolicy, protestanci).

Zawiłe dzieje i dawną kulturę Krainy Lasów i Jezior odzwierciedlają zabytki kultury materialnej. Podkreślić należy także znaczenie dawnych i nowszych zjawisk kultury niematerialnej. Na obszarze LGD znajdują się miejsca związane z ciekawymi i ważnymi postaciami (np. Edward Stachura w Grochowicach, Andreas Gryphius - Stare Drzewce i Wschowa, Szlichtyngowie w Szlichtyngowej okolicy, szereg nazwisk związanych z Siedliskiem) i miejsca obrosłe legendami (Siedlisko, Kotła, Sława i okolica).

O dziedzictwie kulturowym i historii na terenie LGD świadczą liczne zabytki. Na obszarze Krainy Lasów i Jezior najlepiej prezentują się zabytki sakralne: Ziemia Wschowska słynie z gotyckich kościołów, posiada również dobrze zachowany zespół staromiejski z cennymi zabytkami, wśród nich zespół kościoła i klasztoru franciszkanów oraz unikalny w swojej skali cmentarz protestancki. Niewielkie zespoły zabudowy staromiejskiej posiadają pozostałe miasteczka: Sława i Szlichtyngowa. Zamek w Siedlisku, choć w dużej części zrujnowany, stanowi obiekt wybitnej klasy. Jego odbudowa, przywróciłaby tej części Nadodrza najcenniejszy zabytek kultury dworskiej. Godne zauważenia są też kościoły poprotestanckie – niestety, po spaleniu się kościołów w Szlichtyngowej i Bielawach, już bardzo nieliczne. Najwybitniejszym z nich jest kaplica zamkowa w Siedlisku z pocz. XVII w. i kościół Żłobka Bożego we Wschowie; wartościowy jest także kościół w Sławie. We wsiach szachulcowe kościoły luterzańskie zachowały się już tylko w Lubięcinie i Starych Drzewcach. W krajobrazie wiejskim dostrzega się jeszcze wiatraki, dawniej charakterystyczne dla całego obszaru, dziś już niezwykle rzadkie. Trzy z nich znajdują się w Lubięcinie. Godne uwagi, choć rzadkie, są zabytki inżynieryjne, np. most kolejowy w Stanach. Stan zabytkowych obiektów jest zróżnicowany, z dużą ilością zaniedbań, co jednak nie jest tylko specyfiką opisywanych okolic.

3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie

Obszar LGD jest to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów zachodniej Polski. Położony wzdłuż Odry, przecinany innymi mniejszymi rzekami (Obrzyca, Barycz, Rów Krzycki) z największym w makroregionie J. Sławskim, o powierzchni 817 ha i wieloma innymi jeziorami. Wielorakość zabytków zarówno w Królewskim mieście Wschowa jak i w Sławie, Szlichtyngowej, Kotli, Siedlisku i gminie wiejskiej Nowa Sól, urozmaicony krajobraz, woda, znaczna lesistość terenu (ok. 49%). Teren działania LGD stanowi ciekawą propozycję wypoczynku.

Baza turystyczna najlepiej rozwinięta jest na Pojezierzu Sławskim. Ma ona tam charakter zróżnicowany (od wielofunkcyjnych ośrodków po pola namiotowe). Baza noclegowa skojarzona jest z reguły z infrastrukturą, służącą turystyce i wypoczynkowi (gastronomia, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu wodnego, atrakcje) - własną lub występującą w otoczeniu. Standardy są zróżnicowane. Większą część stanowią obiekty powstałe przed 1990 r., obecnie zdekapitalizowane i aktualnie w różnym stopniu modernizowane. Na pozostałym obszarze baza noclegowa istnieje w miastach i wzdłuż głównych dróg: Wschowa i droga kraj. nr 12 (Szlichtyngowa, Dębowa Łęka) oraz Nowa Sól.

Wykres 3. Potencjał turystyczny

Źródło: J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk: Produkt turystyczny albo jak organizować poznawanie świata.

Tabela 16. Baza noclegowa

Gmina	Hotele		Pensjonaty		Ośrodki wczasowe		Kwatery prywatne		Gospodarstwa agroturyst.		Ilość nocleg.
	I.	Miejsca nocleg.	I.	Miejsca nocleg.	I.	Miejsca nocleg.	I.	Miejsca nocleg.	I.	Miejsca nocleg.	
Nowa Sól	0	0	0	0	1	130	0	0	3	21	151
Siedlisko	0	0	0	0	0	0	1	14	2	9	23
Sława	1	40	2	155	13	1044	3	32	1	20	1291
Wschowa	4	79	0	0	1	60	2	22	2	24	185
Szlichtyngowa	1	14	0	0	0	0	0	0	1	20	34
Kotla	0	0	0	0	1	34	0	0	2	14	48
RAZEM	6	133	2	155	16	1268	6	68	11	108	1732

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

Agroturystyka na obszarze LGD rozwinięta jest słabo, zważywszy na potencjalne możliwości wynikające z korzystnych właściwości terenów. Niektóre gospodarstwa specjalizują się w wytwarzaniu produktu lokalnego, są to między innymi : wina, konfitury, owoce w winie, ocet winogronowy, krowie sery, kozie sery i mydła z mleka krowiego.

Tabela 17. Gospodarstwa agroturystyczne w gminach

Gmina	Gospodarstwo agroturystyczne	Miejsca noclegowe	Specjalizacja odnośnie produktów lokalnych
Nowa Sól	Gospodarstwo agroturystyczne „Sadyba” Andrzej Balinowski	5	-
	Ośrodek jazdy konnej „Pegaz” Waldemar Tietz	10	-
	Gospodarstwo Agroturystyczne Teresa Gruszecka	6	-
	Winnica Kinga		- wino - konfitura winogronowa - kiszone liście winne - ocet winogronowy z ziołami - marynowane grona winne - grona w syropie - śliwki w winie - gruszki w winie - świeże owoce odmian deserowych (w sezonie) - sadzonki winorośli
Siedlisko	Gospodarstwo Agroturystyczne QZKO	5	- kozie sery - mydła z mleka koziego
	Gospodarstwo Borowiecka Łąka	4	- kozie sery
Sława	Gospodarstwo Agroturystyczne „KARINO”	20	
	Gospodarstwo Ekologiczne AGATKA	0	-sery z mleka krowiego
Wschowa	Gospodarstwo Agroturystyczne „Tradycja”	10	
	Gospodarstwo Agroturystyczne Tadeusz Andrys		
Szlichtyngowa	Agroturystyka –Zajazd „Bonanza”	20	
Kotla	Agroturystyka Stajnia Arcturus Blanka Horbatowska	6	
	Gospodarstwo Agroturystyczne Krzysztof Kurek	8	

Źródło: Opracowanie własne na podst. publikacji „Osobliwości Krainy Lasów i Jezior” i danych z Urzędów Gmin

Na terenie Krainy istnieje 54 punktów gastronomicznych całorocznych i 8 sezonowych, są to restauracje, bary, stołówki, kawiarnie i punkty gastronomiczne. Najbardziej baza gastronomiczna rozwinięta jest w gm. Sława i Wschowa, a najmniej w gm. Siedlisko i Kotla.

Tabela 18. Baza gastronomiczna

Gmina	Restauracje		Bary		Stołówki		Kawiarnie		Punkty gastronomiczne	
	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon	Cały rok	Sezon
Nowa Sól	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Siedlisko	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Sława	1	0	13	0	1	0	1	5	2	0
Wschowa	7	0	10	3	2	0	4	0	3	0
Szlichtyngowa	2	0	2	0	0	0	0	0	2	0
Kotla	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	12	0	27	3	3	0	5	5	7	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

Znajdują się tu także liczne obiekty sportowe, które są ogólnodostępne. Dzięki takim miejscom teren LGD staje się jeszcze bardziej atrakcyjny dla turystów jak i mieszkańców.

Tabela 19. Obiekty sportowe ogólnodostępne

Gmina	Boiska	Stadiony	Hale Sportowe	Korty tenisowe	Przystanie Żeglarskie	Baseny, kąpieliska	Siłownie	Ośr. jeździeckie
Nowa Sól	10	0	2	2	1	0	0	2
Siedlisko	3	0	2	2	1 w budowie	0	3	0
Sława	24	1	3	3	5	10	2	1
Wschowa	7	1	3	5	0	2	1	2
Szlichtyngowa	9	0	1	0	0	0	0	0
Kotla	14	0	2	1	0	2	0	0
RAZEM	67	2	13	13	7	14	6	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędów Gmin

3.8. Produkt lokalny, tradycyjny i regionalny

Opisane tradycje kultury wiejskiej stanowią podłoże, choć nie jedyne, w kreowaniu tzw. produktów lokalnych. Produkty te mają wszakże o wiele szerszą definicję. Istotne jest, aby dany wytwór został poprzez wykreowanie jednoznacznie utożsamiony z własnym terenem. Najlepiej, rzecz jasna, aby produkt ze swej istoty jednoznacznie łączył się z właściwymi dla tego terenu cechami naturalnymi lub kulturowymi. Przykłady produktów lokalnych/regionalnych z terenu LGD dotyczą głównie kulinariów.

Jest to między innymi Lubuskie wino gronowe z winnicy „Kinga” w Starej Wsi k./Nowej Soli - jest produktem tradycyjnym (nawiązuje do dawnej tradycji winiarstwa na Ziemi Lubuskiej). Otrzymało nagrodę honorową „Perła 2007” ogólnopolskiego konkursu „Nasze kulinarne dziedzictwo”, za Najlepszy Polski Produkt Żywnościowy oraz wiele innych nagród. Również wyroby produkowane na skalę przemysłową, o ile w procesie ich produkcji użyto metod tradycyjnych lub oparto się na tradycyjnych albo oryginalnych (w znaczeniu: niepowtarzalnych, unikalnych) recepturach, mogą stać się produktami traktowanymi przez konsumentów jako lokalne, nawet jeśli nie spełniałyby kryteriów uznawanych za właściwe dla produktu lokalnego. Można to odnieść np. do piw niepasteryzowanych, produkowanych we wschowskim browarze EDI. Są to również kozie sery i mydła z gospodarstwa Qzko oraz kozie sery z gospodarstwa Borowiecka Łąka (oba gospodarstwa pochodzą z Gminy Siedlisko) oraz sery z mleka krowiego z Gospodarstwa ekologicznego „Agatka”, które pochodzi z Krzepielowa g. Sława. Gospodarstwa cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców, turystów i innych osób, są one również nagradzane na różnego rodzaju targach, w których biorą udział. Godnymi polecenia produktami są wędliny wytwarzane metodami tradycyjnymi z Masarni TOMEX z Przyborowa, Masarni Hukała ze Sławy, z masarni Osoweks i Normik ze Wschowy oraz wyroby wędliniarskie Romana Sułochy. Na terenie LGD znajdują się Gospodarstwa Pasieczne Lesława Skoniecznego z Lubieszowa, Wiśniewskich z Chełmka, Kazimierza Pronkiewicza z Lipinek oraz Wach z Nowych Drzewiec.

Oprócz produktów kulinarnych na terenie LGD wytwarzane są wyroby ceramiczne p. Rudnicka, rzeźby w kamieniu, drewnie i metalu p. Owsiany, wyroby z wosku pszczelego (świece, krople, plastry, figurki) p. Skonieczny, wyroby z wikliny papierowej p. Haniszewska oraz gadżety p. Dońca związane z myślistwem czy łowiectwem.

Wszystkie ww. produkty można kupić bezpośrednio u producentów, lub na różnego rodzaju targach wystawach promocyjnych, jarmarkach i imprezach gminnych.

3.9. Podsumowanie wyników konsultacji

Wyniki przeprowadzonej podczas spotkań partycypacyjnej diagnozy w celu zapewnienia responsywności były na bieżąco publikowane na stronie www.klj.org.pl, aby każdy mógł stwierdzić czy jego postulaty zostały uwzględnione. Po zakończeniu spotkań sporządzono zestawienie wszystkich potrzeb.

Tabela 20. Zestawienie postulatów zebranych podczas spotkań konsultacyjnych

Sport i rekreacja	Promocja regionu	Kultura	Ekologia i ochrona środowiska	Turystyka	Przedsiębiorczość
19 x Budowa, renowacja, doposażenie, zagospodarowanie boiska sportowego wielofunkcyjnego	5 x Imprezy kulturalne, konkursy (hubertus w siedlisku, spektakle, promujące produkty lokalne)	17 x Wydarzenia kulturalno - rozrywkowe festiwale filmowe, muzyczne. Imprezy cykliczne budujące tożsamość regionalną święto bżów, dni Szlichtyngowej, Stachuriada, Hubertus	4 x Szkolenia (edukacja ekologiczna mieszkańców)	8 x Turystyka wodna (Budowa i zakup pomostu, plaża, baza kajakowa, budowa rekreacyjnego zbiornika wodnego, Wodny przystanek, Stacja ratownictwa wodnego,	11 x Szkolenia /Kursy, warsztaty
18 x Budowa / wyposażenie placów zabaw	3 x (Remont kapliczek przydrożnych, kaplicy, wyposażenie kościoła)	19 x Budowa, remont, wyposażenie sal wiejskich	2 x Poprawa bezpieczeństwa przeciwpożarowego	10 x Zagospodarowanie terenu. Budowa infrastruktury turystycznej	3x Wsparcie dla rolników i małych firm.
10 x Budowa miejsc rekreacyjnych (ławki, grill, stoły, wiaty)	2 x Kultywowanie tradycji regionalnych (winiarskich, łemkowskich)	15 x warsztaty i konkursy kulinarne, dla zespołów folklorystycznych, świetlicowe, plastyczne, poezji, muzyczne, plastyczne, filmowe, malarskie rękodzieło tradycyjne	2 x zagospodarowanie terenu (po zbiornikach przeciwpożarowych), nasadzenie zieleni	23 x Budowa chodnika i naprawa dróg, budowa progów zwalniających, oświetlenie pasa drogowego	Dom opieki dla ludzi starszych
10 x Siłownia zewnętrzna	3x Wydanie publikacji/materiałów promocyjnych	11 x modernizacja, renowacja i wyposażenie placów/parków	Zakup nowoczesnego sprzętu,	9 x ścieżki rowerowe, przyrodniczych, dydaktycznych	Stworzenie centrum szkoleniowego dla lakierników
7 x Organizacja imprez integracyjnych, sportowych	2 x Organizacja rajdów i biegów	2 x Organizowanie, wzbogacanie oferty i remont domów kultury,		4 x gospodarstwa agroturystyczne i kompleksowa agroturystyka	Hurtownia kosmetyczna oraz centrum szkoleniowe
2 x Ścieżki biegowe, trekkingowe, zdrowia	2 x Wprowadzenie do sieci interaktywnego portalu	Zakup nowego sprzętu przeciwpożarowego oraz remont, naprawa, rozbudowa już istniejącego sprzętu		3x Turystyka konna (przystań jeździecka, szlaki konne z PIT-stopami, punkty popasowe	
Basen kryty i park rozrywki				centra informacji o przyrodzie regionu	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Analizując 130 wyników z tego badania można wyszczególnić następujące problemy:

- 1) brak miejsc pracy - **84**
- 2) niskie zarobki - **77**
- 3) słaba oferta turystyczno rekreacyjna - **52**
 - ścieżki rowerowe - **35**
 - siłownie zewnętrzne - **26**
 - miejsca rekreacyjno wypoczynkowe - **1**
- 4) migracje zarobkowe - **44**
- 5) niewystarczające wsparcie dla inicjatyw lokalnych - **35**
- 6) niewystarczająca oferta turystyczna w tym noclegowo – gastronomiczna - **34**
- 7) utrudniony dostęp do komunikacji publicznej - **33**

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 wykazuje 10 różnych zakresów, na które Lokalne Grupy Działania mogą przeznaczyć środki pozyskane na realizację Lokalnych Strategii Rozwoju. W celu wyznaczenia kierunku, w którym KLU-LGD ma podążać zadano respondentom pytanie: „Na realizację jakich przedsięwzięć byli by zainteresowani ubiegać się o środki unijne?” Na podstawie odpowiedzi i analiz wewnętrznych rodzaje wsparcia uporządkowano wg zakresów.

Tabela nr 21 wyjaśnia co kryje się pod konkretnymi zakresami.

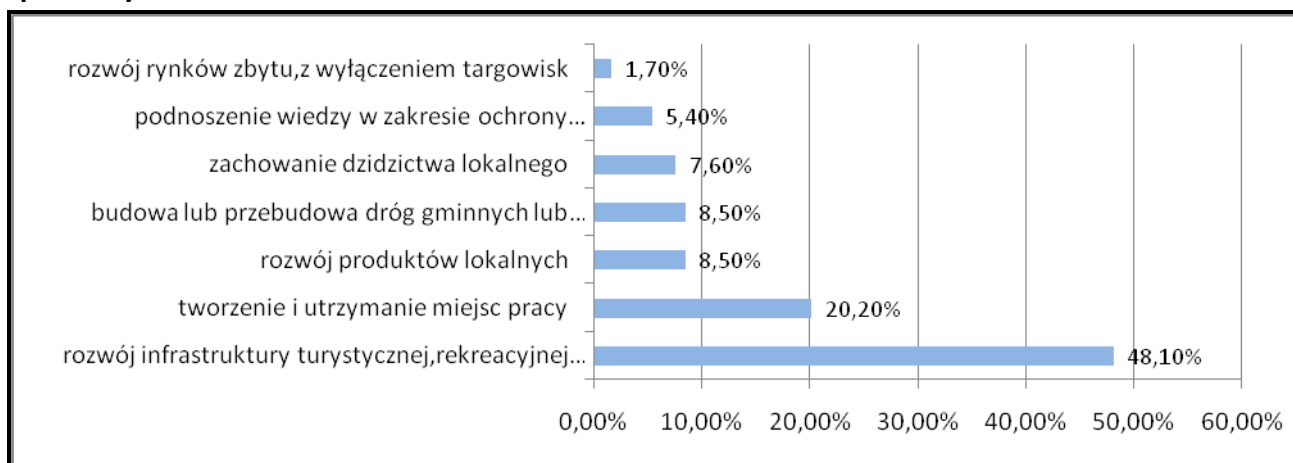
Tabela 21. Preferowane zakresy wsparcia

Zakres	Rodzaj wsparcia	Liczba głosów
Zakres 1.	Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR	9
Zakres 2.	Zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości.	40
Zakres 3.	Dywersyfikacja źródeł dochodu , w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. Infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom.	7
Zakres 4.	Podnoszenie wiedzy osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy.	17
Zakres 5.	Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych a także innowacji.	20
Zakres 6.	Rozwój produktów lokalnych.	30
Zakres 7.	Rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk.	6
Zakres 8.	Zachowanie dziedzictwa lokalnego	27
Zakres 9.	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.	172
Zakres 10.	Rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego.	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Odpowiedzi zestawiono w formie wykresu nr 4.

Wykres 4. Zapotrzebowania respondentów konsultacji społecznych

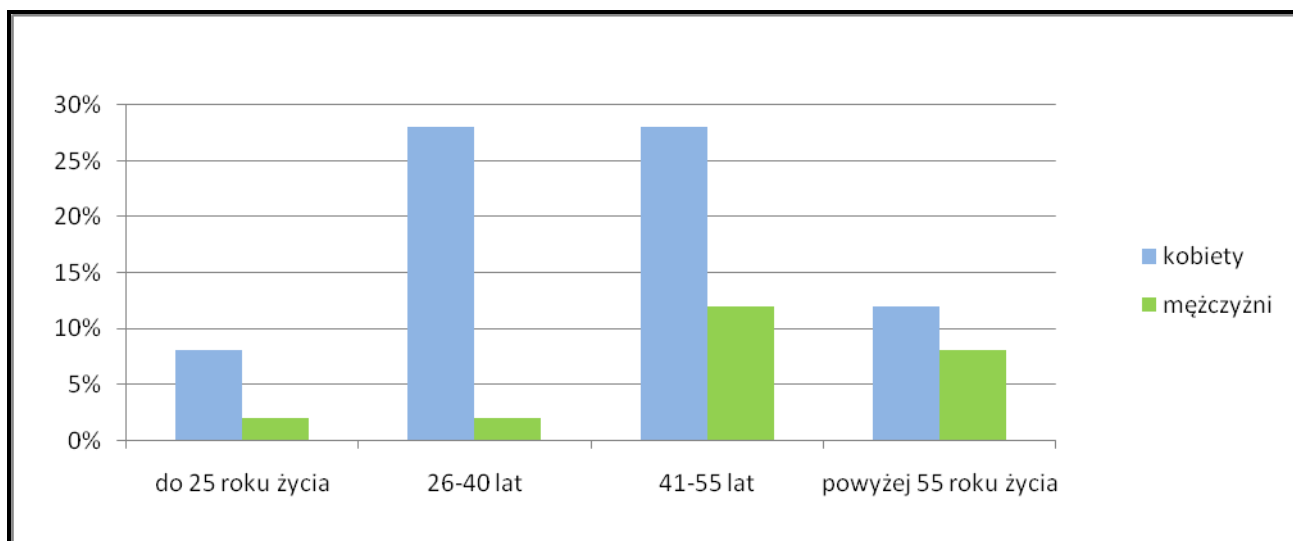

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Najistotniejszym elementem wskazanym przez badanych jest zakres 9, dotyczący rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej. Zakres ten zdobył zdecydowaną większość głosów, uzyskując 48,1% wskazań. Drugie miejsce w hierarchii ważności zajął rozwój przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR, czyli zakresy 1,2,3 i 4 uzyskując łącznie 73 głosy czyli 20,2 %. Egzekwio po 30 głosów czyli po 8,5% uzyskał zakres 6 – rozwój produktów lokalnych i zakres 10 - budowa lub przebudowa dróg gminnych lub powiatowych, które umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej. Badani słusznie zauważyli, jak ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi regionu są drogi. Niemniej jednak badani mogli nie do końca zrozumieć w pełni funkcję tego zakresu. Trudno stwierdzić jaki wynik zakres ten osiągnął by przy uwzględnieniu rzeczywistych projektów, które mogą mieścić się w tym zakresie. Nie można jednak przyjąć tych informacji bezkrytycznie. Budowa dróg jest oczywiście nieodzownym elementem rozwoju, jednak zakres 10, tak często wskazywany przez badanych, nie zaspokoi nawet ułamka potrzeb mieszkańców. Powody tego stanu rzeczy są dwa. Pierwszy to niewielka ilość środków, jakie LGD może na ten zakres przeznaczyć. Drugi wynika z niezrozumienia, na co rzeczywiście mogą być przeznaczone środki.

Z kolei zakresy 8 i 5 tj. zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz podnoszenie wiedzy w zakresie ochrony środowiska uzyskały odpowiednio 27 czyli 7,6% i 20 czyli 5,4% wskazań. Za najmniej istotny zakres respondenci uznali rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk (tylko 6 głosów) czyli 1,7%.

Ważnym zagadnieniem ustalonym w badaniu było określenie grup defaworyzowanych. Pytanie miało również za zadanie zweryfikować, czy ktokolwiek powinien być uprzywilejowany przy wyborze operacji do finansowania i do kogo przede wszystkim powinny być kierowane działania w ramach projektów związanych z realizacją LSR. Z ankiet wynika, że 36,9 % osób zalicza się do grup defaworyzowanych.

Wykres 5. Grupy defaworyzowane wg. wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Wśród ankietowanych można zauważyć że większość osób zaliczających się do grup defaworyzowanych to kobiety, bo aż 76 %, a 24% to mężczyźni. Z wykresu nr 5 wynika że kobiety w wieku 26-40 lat oraz 41-55 lat stanowiły większość po 28 % w każdej grupie. Kobiet powyżej 55 roku życia było 12 %, a zdecydowaną mniejszość wśród ankietowanych bo tylko 8% stanowiły kobiety do 25 roku życia. Może to być spowodowane małą ilością osób młodych biorących udział w badaniu.

Na podstawie konsultacji społecznych i diagnozy obszaru LGD, zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe, grupy osób wykluczonych czyli inaczej „**grupy defaworyzowane**” będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy.

- **Młodzież do 25 roku życia.**

Znaczącym problemem jest brak szkolnictwa zawodowego przygotowującego do pracy w zawodach, na które istnieje zapotrzebowanie na rynku pracy. Także częstym problemem w znalezieniu zatrudnienia jest brak doświadczenia (nawet ukończenie szkoły zawodowej czy technikum nie daje praktycznych podstaw zawodu, a jedynie wiedzę teoretyczną). Często sygnalizowane są problemy w obsłudze najnowszych technologii, braki znajomości języka obcego. Brak funduszy na dalszą edukację lub/i podnoszenie swoich kwalifikacji.

- **Kobiety w każdym wieku**

Kobiety często po ukończeniu szkoły nie podejmują pracy lub opuściły rynek pracy na kilka lat, gdyż zaangażowały się w organizację domu rodzinnego i opiekę nad dziećmi. Po kilku latach chcą podjąć pracę, ale brak im doświadczenia zawodowego lub mają poważne braki w obsłudze nowych technologii, potrzebują doszkolenia, zmiany bądź podniesienia kwalifikacji. Często towarzyszy temu niewiara we własne siły, obawa przed niepowodzeniem, brak środków finansowych na prywatne kursy, szkolenia czy odpłatne zajęcia w szkołach (np. językowych). Wśród kobiet mieszkających na wsiach istnieje także problem opieki nad dziećmi. Brakuje samorządowych żłobków i przedszkoli. Na ogół najbliżsi członkowie rodzin pracują

w gospodarstwach rolnych lub wykonują inną pracę zarobkową i nie mogą pomóc w opiece nad dziećmi/ wnukami w takim wymiarze, aby kobieta mogła pracować na pełny etat czego wymaga przyszły pracodawca.

- **Osoby niepełnosprawne, które nie mają szans na znalezienie zatrudnienia na wsi.**
Szansą jest praca w aglomeracjach miejskich. Tutaj pojawia się bariera komunikacyjna. Brak ogólnodostępnej infrastruktury komunikacyjnej na dojazdy do pracy. Odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, problemy z dostępem na obszarach wiejskich do szerokopasmowego Internetu, który w pewnych przypadkach dawałby możliwości pracy zdalnej dla osoby niepełnosprawnej to pilne zagadnienia do rozwiązania dla tej grupy osób.
- **Osoby w wieku „50+”, które utraciły dotychczasowe miejsca pracy w wyniku restrukturyzacji zakładów pracy, długotrwałej choroby, bądź które nie chciały/nie miały szansy podniesienia swoich kwalifikacji zawodowych itp.**

Osobom trudno jest w tym wieku zmienić zawód czy branżę w której pracowali wiele lat. Często nie nadążają za nowoczesnymi technologiami (konieczność obsługi komputera, sprawne poruszanie się w Internecie, obsługa różnego typu urządzeń i multimediów). Do braku kompetencji często dochodzi brak wiary w siebie i w swoje umiejętności, niechęć do podnoszenia kwalifikacji, obawa przed niepowodzeniem, pogorszony stan zdrowia.

- **Rolnicy, którzy ze względu na niską opłacalność produkcji musieli zrezygnować z pracy we własnym gospodarstwie i poszukują zatrudnienia poza rolnictwem.**

Tu pojawiają się ograniczenia kompetencji, konieczność pełnego przekwalifikowania się, trudności w zaadaptowaniu się w innym systemie pracy (szef-pracownik, normowanym czasem pracy itp.), trudności w dojazdach do pracy (niedostatecznie sprawny transport publiczny pomiędzy wsią a miastem). Dla znacznej grupy rolników praca w gospodarstwie rolnym ma charakter pracy sezonowej. Częsty brak dobrej infrastruktury i warunków np. do przechowywania płodów rolnych, przygotowywania ich do sprzedaży znacznie uniemożliwia ich systematyczną sprzedaż a zwłaszcza w okresie zimowym. To powoduje, że są oni przez blisko pół roku bezrobotnymi. Część z nich chciałaby zająć się działalnością pozarolniczą, jednak brakuje im funduszy na rozpoczęcie działalności innej niż podstawowa działalność rolnicza.

Komunikacja z grupami defaworyzowanymi będzie odbywać się za pomocą strony internetowej LGD i gmin, wysyłaniem informacji do sołtysów i innych instytucji mających kontakty z przedmiotowymi grupami oraz poprzez profil na Facebook-u. Organizowane będą tematyczne spotkania aktywizacyjne.

IV. ANALIZA SWOT

Bazując na diagnozie obszaru oraz na konsultacjach społecznych przeprowadzonych w okresie od 25 sierpnia 2015 r. do 10 września 2015 r. w sześciu gminach należących do Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD opracowana została zbiorcza analiza SWOT dla całego obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju. W ramach analizy SWOT określono najważniejsze grupy czynników jak niżej.

Tabela 21. Analiza SWOT (mocne i słabe strony) obszaru LGD

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy
Bogate zasoby turystyczne (atrakcyjne środowisko naturalne, w tym lasy bogate w runo, rzeki, zbiorniki wodne)	Rozdział: 3.5, 3.6	Niedostateczny rozwój infrastruktury turystycznej i bazy para turystycznej (brak obiektów noclegowych i gastronomicznych, punktów obsługi turystów, bazy towarzyszącej, infrastruktury rekreacyjnej)	Rozdział: 3.7 3.8 3.9
Bogactwo obiektów zabytkowych – układy urbanistyczne, zespoły zamkowe, pałacowe, kościoły, kapliczki	Rozdział: 3.6 3.7	Niewystarczająca ilość obiektów służących integracji lokalnej i rozwojowi sportu, kultury fizycznej i turystyki.	Rozdział: 3.7 3.9
Dobrze rozwinięte przetwórstwo żywności.	Rozdział: 3.2 3.5	Brak zintegrowanej promocji regionu i kompleksowej oferty dla turystów.	Rozdział: 3.6, 3.7, 3.8, 3.9
Różnorodność lokalnych organizacji pozarządowych ze względu na dziedziny i formy działania oraz ich aktywność, w tym: klubów sportowych (oferta i duża liczba uczestników prowadzonych przez nie zajęć), Ochotniczych Straży Pożarnych (m.in. działalność społeczno-kulturalna)	Rozdział: 3.2, 3.9	Zły stan większości obiektów zabytkowych (pałace, dworki wiejskie, kapliczki, krzyże przydrożne, zabytkowe domy i kamienice), w tym zwłaszcza pozostających w rękach prywatnych i na terenach wiejskich.	Rozdział: 3.6, 3.9
Brak uciążliwego przemysłu	Rozdział: 3.2, 3.5, 3.8	Słabe zagospodarowanie brzegów zbiorników wodnych	Rozdział: 3.5, 3.9
Bliskość zachodniej granicy	Rozdział: 3.5	Niespójny system dróg i tras rowerowych i chodników, braki w zakresie infrastruktury towarzyszącej, w tym sanitarnej.	Rozdział: 3.7, 3.9

Atrakcyjne tereny pod budownictwo mieszkaniowe.	Rozdział: 3.5	Krótki okres trwania sezonu turystycznego, słabość ofert usług przedłużających sezon turystyczny i alternatywnych na wypadek złej pogody.	Rozdział: 3.7, 3.8, 3.9
Spójność etniczna, historyczna i kulturowa.	Rozdział: 3.5	Nierównomierny rozkład miejsc w pracy w terenie.	Rozdział: 3.2, 3.5, 3.9
		Brak atrakcyjnych miejsc pracy	Rozdział: 3.9
		Brak powiązania edukacji zawodowej z praktyką przedsiębiorstw.	Rozdział: 3.2, 3.5, 3.9
		Brak drobnych usług dla ludności.	Rozdział: 3.9
		Brak bezpośredniego dostępu producent/klient, do produktów rolnych.	Rozdział: 3.8, 3.9
		Brak domów dziennego pobytu i ośrodków opieki dla seniorów.	Rozdział: 3.9
		Słabe wsparcie dla nowo powstających oraz istniejących firm.	Rozdział: 3.9
		Słaba komunikacja lokalna.	Rozdział: 3.9
		Mała ilość zarejestrowanych produktów lokalnych, brak wiedzy społeczeństwa oraz zintegrowanych działań na temat możliwości wytwarzania i sprzedaży produktów tradycyjnych na lokalnym rynku.	Rozdział: 3.8, 3.9
		Niskie przekonanie o spójności społecznej oraz historycznej obszaru oraz stosunkowo niski poziom integracji społecznej Brak imprez integracyjnych dla całego terenu LGD	Rozdział: 3.9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy obszaru i konsultacji społecznych

Tabela 22. Analiza SWOT (szanse i zagrożenia) obszaru LGD

SZANSE	Odniesienie do diagnozy	ZAGROŻENIA	Odniesienie do diagnozy
Możliwość wykorzystania bogactwa przyrodniczego i kulturowego oraz obiektów zabytkowych w turystyce.	Rozdział: 3.8, 3.9	Ciągle zmieniające się, niespójne prawo, nieprzychylnie dla obywateli.	Rozdział: 3.9
Środki zewnętrzne na działania rozwojowe, szczególnie z UE ukierunkowanej na rozwój innowacji i nowych technologii.		Duża biurokracja, szczególnie w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych; brak doradztwa w tym względzie	Rozdział: 3.9
Rosnące zainteresowanie tradycyjną żywnością i zdrowym stylem życia. Zmiany w zwyczajach turystów np. korzystania z aktywnych form wypoczynku i rozwój turystyki weekendowej.		Nierówna konkurencja i wykorzystywanie przewagi rynkowej przez duże podmioty i koncerny inwestujące na obszarze.	Rozdział: 3.9
Rozwój Internetu i zdalnych form pracy oraz nowoczesnych dróg komunikacji i promocji.	Rozdział: 3.9	Zaniechanie kultywowania obrzędów kultury i tradycji przez młodych mieszkańców.	Rozdział: 3.6, 3.9
Trend osiedlania się mieszkańców miast na terenach wiejskich.	Rozdział: 3.5, 3.9	Odptyw fachowców zagranicę.	Rozdział: 3.9
Korzystne zmiany uwarunkowań prawnych w zakresie funkcjonowania przetwórstwa spożywczego (małe przetwórnictwo rolno-spożywcze, wytwarzanie i sprzedaż bezpośrednia, żywność ekologiczna).	Rozdział: 3.2, 3.9	Narastająca konkurencja w rolnictwie na świecie - spadające dochody gospodarstw rolnych.	Rozdział: 3.3
Rozwój działalności gospodarczej związanej z turystyką, rekreacją, lecznictwem sanatoryjno – rehabilitacyjnym oraz przetwórstwem spożywczym.	Rozdział: 3.2, 3.7, 3.9	Silna konkurencja ze strony tańszych produktów niższej jakości.	Rozdział: 3.3
Polityka proekologiczna (m.in. segregacja śmieci, likwidacja dzikich wysypisk, ograniczanie emisji zanieczyszczeń)	Rozdział: 3.9	Niewystarczająca świadomość dotycząca zachowań proekologicznych	Rozdział: 3.9
		Rozwój handlu wielko powierzchniowego	Rozdział: 3.9
		Wzrost atrakcyjności obszarów sąsiednich	Rozdział: 3.7, 3.9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy obszaru i konsultacji społecznych

Analiza SWOT pozwoliła nam zidentyfikować najważniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne. Na tej podstawie wysunięto wnioski na temat obszaru LGD.

Głównym atutem obszaru są jego bogate zasoby turystyczne: - atrakcyjne środowisko naturalne, w tym lasy bogate w runo, rzeki, zbiorniki wodne z możliwością uprawiania sportów wodnych i wędkarstwa oraz różnorodne obiekty zabytkowe– układy urbanistyczne, zespoły zamkowe, pałacowe, kościoły, kapliczki.

Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że szans rozwoju dla Krainy Lasów i Jezior upatrywać można w rozwoju turystyki. Wyłoniły się także potrzeby i problemy, które grupa konsultująca analizę SWOT podzieliła na trzy obszary spójne logicznie.

A. Pierwsza grupa problemów, to zagrożenia związane z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym regionu. Zaliczamy do nich między innymi:

- Ograniczone możliwości pozyskania środków finansowych na tworzenie nowych przedsięwzięć gospodarczych.
- Brak wsparcia, bądź ograniczone dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw.
- Niska przedsiębiorczość mieszkańców.
- Ograniczone możliwości konkurencji z dużymi firmami, które prowadzą działalność w oparciu o siłę roboczą z za wschodniej granicy.
- Nierównomierny rozkład miejsc pracy na terenie obszaru.
- Brak systemowego powiązania edukacji zawodowej z praktyką w istniejących przedsiębiorstwach.
- Zbyt mało obiektów noclegowych i gastronomicznych, punktów obsługi turystów.
- Mała współpraca pomiędzy podmiotami gospodarczymi na terenie LGD.
- Zagrożenie wykluczeniem społecznym.

B. Następną grupą problemów skoncentrowana jest wokół spraw związanych z jakością życia mieszkańców. Wzbogacenia ilościowej i jakościowej oferty turystycznej.

- Zbyt mało miejsc pozwalających na spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań, w tym dzieci i młodzieży, a także integrację mieszkańców i turystów. Ma to związek z niskim poziomem wykorzystania istniejącej infrastruktury społecznej.
- Niedostatecznie chronione istniejące dziedzictwo materialne (zły stan techniczny ważnych lokalnie obiektów).
- Niedostateczny stan techniczny oraz niewystarczające wyposażenie i nieadekwatne do możliwości wykorzystywanie wielu obiektów związanych z realizacją oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów.
- Brak zintegrowanej promocji regionu i kompleksowej oferty dla turystów.

C. O jakości życia mieszkańców stanowią nie tylko zagrożenia pracy czy tworzenie warunków do aktywnego życia, ale również kwestie przynależności i tożsamości lokalnej. „Zintegrowani, aktywni i zaangażowani w sprawy regionu, odpowiedzialni za środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo mieszkańcy fundamentem silnego kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior” to cel który zrealizujemy ograniczając poniższe problemy:

- Niskie przekonanie mieszkańców o spójności społecznej oraz historycznej obszaru LGD. Stosunkowo niski poziom integracji społecznej w zakresie zbyt małej liczby działań sprzyjających integracji mieszkańców zwłaszcza terenów wiejskich.
- Zbyt niski poziom świadomości wielu mieszkańców a szczególnie osób „napływowych”, na temat zamieszkiwanej okolicy, jej dziedzictwa, potencjału, a w konsekwencji tożsamości lokalnej.
- Niedostatecznie chronione istniejące dziedzictwo niematerialne obszaru, niski poziom utrwalenia i uporządkowania zwyczajów, tradycji, historii, rękodzieł czy potraw lokalnych.
- Zbyt słabe wykorzystanie potencjału i dziedzictwa lokalnego do integracji mieszkańców, w tym międzypokoleniowej, uwzględniającej potrzeby poszczególnych grup wiekowych.
- Niedostateczny poziom uczestnictwa w wydarzeniach i sprawach obszaru osób z grup defaworyzowanych.
- Zbyt mała dbałość poszczególnych mieszkańców o sprawy środowiska i zrównoważonego rozwoju oraz niska świadomość o korzyściach indywidualnych i społecznych, dotyczących efektywnego gospodarowania zasobami (w tym: efektywność energetyczna).
- Powyższe problemy zostały przyporządkowane planowanym celom i działaniom w tabeli 23.

V. CELE I WSKAŹNIKI.

Wynikiem przeprowadzonej diagnozy oraz wniosków płynących z analizy SWOT i zidentyfikowanych na ich podstawie problemów jest wyznaczenie trzech celów ogólnych oraz przypisanych im siedmiu celów szczegółowych. Wskazane cele wykorzystując silne strony i szanse przyczynią się do ograniczenia słabych stron i ograniczenia wpływu zidentyfikowanych zagrożeń.

Wymienione cele realizowane będą zgodnie z wyznaczonym przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014–2020 celem szczegółowym 6B „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” oraz celów przekrojowych PROW: innowacyjności, ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Tabela 23. Matryca problemów i działań

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływani e	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niewystarczająca liczba miejsc pracy – niska przedsiębiorczość mieszkańców. Niedostosowane do potrzeb przedsiębiorców kwalifikacje pracowników na rynku pracy. Ograniczone możliwości pozyskania środków finansowych na tworzenie nowych przedsięwzięć gospodarczych. Zbyt małe wsparcie dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Ograniczone możliwości konkurencji z dużymi firmami, które prowadzą działalność w oparciu o siłę roboczą z za wschodniej granicy. Nierównomierny rozkład miejsc pracy na obszarze. Brak powiązania edukacji zawodowej z praktyką przedsiębiorstw. Za mało obiektów noclegowych i gastronomicznych, punktów obsługi turystów. Zbyt mała współpraca podmiotów pomiędzy podmiotami gospodarczymi. Zagrożenie wykluczeniem społecznym.	1. Obszar przedsiębiorczych mieszkańców, rozwinięty gospodarczo z priorytetem dostępu do rynku pracy osób defaworyzowanych	1.1 Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych	1.1.1 Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LSR do 2022r.	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne	Liczba osób deklarujących poprawę sytuacji gospodarczej obszaru	Duży potencjał inwestycyjny
		1.2 Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych i podnoszenie kompetencji osób biorących udział w tworzeniu i rozwijaniu podmiotów gospodarczych	1.2.1 Utrzymanie istniejących miejsc pracy i zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne		
		1.3 Wspieranie współpracy między podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą	1.3.1 Realizacja wspólnych przedsięwzięć na rzecz gospodarczego o rozwoju regionu	Liczba nowo powstałych partnerstw	Liczba utworzonych sieci współpracy		

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływani e	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niepełne wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego dla zachowania tożsamości obszaru, promocji i rozwoju lokalnego. Zbyt mało miejsc pozwalających na spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań, w tym dzieci i młodzieży, a także integrację mieszkańców i turystów (w tym niski poziom wykorzystania istniejącej infrastruktury społecznej). Niedostatecznie chronione istniejące dziedzictwo materialne (zły stan techniczny ważnych lokalnie obiektów) Zły stan techniczny oraz niewystarczające wyposażenie i nieadekwatne do możliwości wykorzystywanie wielu obiektów związanych z realizacją oferty czasu wolnego dla mieszkańców i turystów. Brak zintegrowanej promocji regionu i kompleksowej oferty dla turystów.	2. Obszar Kraina Lasów i Jezior atrakcyjny dla mieszkańców i turystów	2.1 Budowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej, obiektów użyteczności publicznej, także renowacja, konserwacja oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych integrujących społeczeństwo i umacniających tożsamość regionalną	2.1.1 Projekty inwestycyjne infrastrukturalne zagospodarowujące przestrzeń publiczną	Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach LSR	Liczba osób w skali rocznej korzystających z infrastruktury objętej wsparciem	Wzrost intensywności ruchu turystycznego mierzony Wskaźnikiem Schneidera Zwiększenie aktywności w organizacji przedsięwzięć kulturalno-rozrywkowych, turystycznych i krajoznawczych dla mieszkańców	Poprawiająca się infrastruktura kulturalna, turystyczna, rekreacyjna

Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa lokalnego. Niskie przekonanie o spójności społecznej oraz historycznej obszaru LGD oraz stosunkowo niski poziom integracji społecznej – zbyt mała liczba działań sprzyjających integracji mieszkańców terenów wiejskich. Niski poziom świadomości wielu mieszkańców, w tym osób „napływowych” na temat zamieszkiwanej okolicy, jej dziedzictwa, potencjału, a w konsekwencji tożsamości lokalnej. Niedostatecznie chronione istniejące dziedzictwo niematerialne obszaru, mały poziom utrwalenia i uporządkowania zwyczajów, tradycji, historii, rękodzieła czy potraw lokalnych. Zbyt słabe wykorzystanie potencjału i dziedzictwa lokalnego do integracji mieszkańców, w tym międzypokoleniowej, uwzględniającej potrzeby poszczególnych grup wiekowych . Niedostateczny poziom uczestnictwa w wydarzeniach i sprawach obszaru osób z grup defaworyzowanych Zbyt mała dbałość poszczególnych mieszkańców o sprawy środowiska i zrównoważonego rozwoju oraz niska świadomość korzyści indywidualnych i społecznych, dotyczących efektywnego gospodarowania zasobami (w tym efektywność energetyczna).	3. Zintegrowani, aktywni i zaangażowani w sprawy regionu, odpowiedzialni za środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo mieszkańcy fundamentem silnego kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior	3.1 Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie specyficznych dla regionu tradycji oraz promocję zasobów lokalnych Krainy	3.1.1 Realizacja przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	Liczba przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	Liczba uczestników przedsięwzięć realizowanych w ramach wsparcia	Wzrost liczby mieszkańców deklarujących h poczucie więzi z regionem Kraina Lasów i Jezior Wzrost liczby lokalnych liderów animujących przedsięwzięcia społeczno-kulturalne i gospodarcze	Wzrost popularności produktów lokalnych Potencjał do wytwarzania produktów lokalnych	
			3.1.2 Wydawanie materiałów promocyjnych, publikacji, map oraz oznakowanie zabytków i zasobów turystycznych	Liczba wydanych materiałów promocyjnych oraz oznakowanych zabytków i zasobów turystycznych	Liczba osób poinformowanych o regionie			
		3.2 Aktywizacja społeczno zawodowa mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Wykreowanie, udoskonalenie i promocja produktów lokalnych	3.2.1 Działania służące aktywizacji społeczno - zawodowej	Liczba przeprowadzonych projektów współpracy	Liczba oferowanych mieszkańcom i turystom produktów i usług lokalnych			
		3.3 Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, ochrony środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną	3.3.1 Szkolenia, warsztaty, praktyki, wizyty studyjne	Liczba osobodni przeprowadzonych szkoleń, warsztatów praktyk wizyt studyjnych	Liczba mieszkańców uzyskujących dodatkowe dochody			
					Liczba osób, które uzyskały wiedzę i udoskonalili umiejętności w zakresie tematów objętych projektami, ochroną środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną.			

Tabela 24. Cele i wskaźniki

1.	CEL OGÓLNY I	OBSZAR PRZEDSIĘBIORCZYCH MIESZKAŃCÓW, ROZWINIĘTY GOSPODARCZO Z PRIORYTETEM DOSTĘPU DO RYNKU PRACY OSÓB DEFAWORYZOWANYCH				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych				
1.2		Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych i podnoszenie kompetencji osób biorących udział w tworzeniu i rozwijaniu podmiotów gospodarczych				
1.3		Wspieranie współpracy między podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan po 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.	Liczba osób deklarujących poprawę sytuacji gospodarczej obszaru		Ilość osób	0	40	Badania społeczne.
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2016 Rok	plan po 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne.		sztuka	0	15	- Ankiety monitorujące dostarczone przez beneficjentów, - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa, - Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany)
w1.2	Liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne		sztuka	0	14	- Ankiety monitorujące dostarczone przez beneficjentów, - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa, - Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany)
w1.3	Liczba utworzonych sieci współpracy		sztuka	0	1	- Ankiety monitorujące dostarczone przez beneficjentów, - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa, - Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany)

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka a miary	Wielkość		Źródło danych/sposób
						początkowa a 2016 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LSR do 2022r.	- Podmioty obszaru działania Krainy Lasów i Jezior - Przedsiębiorcy - grupy defaworyzowane	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuk	0	15	- Sprawozdania beneficjentów z realizacji operacji - Informacja o zleceniu płatności - Dokumenty rejestrowe przedsiębiorstwa
1.2.1	Utrzymanie istniejących miejsc pracy i zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców	- Podmioty obszaru działania Krainy Lasów i Jezior - Przedsiębiorcy - grupy defaworyzowane	konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuk	0	14	- Sprawozdania końcowe beneficjentów z realizacji operacji - Informacja o zleceniu płatności
1.3.1	Realizacja wspólnych przedsięwzięć na rzecz gospodarczego rozwoju regionu	-Podmioty obszaru działania Krainy Lasów i Jezior	konkurs	Liczba nowo powstałych partnerstw	sztuk	0	1	- Sprawozdania końcowe beneficjentów z realizacji operacji - Informacja o zleceniu płatności

2.	CEL OGÓLNY II	OBSZAR KRAINA LASÓW I JEZIOR ATRAKCYJNY DLA MIESZKAŃCÓW I TURYSTÓW				
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Budowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej obiektów użyteczności publicznej, także renowacja, konserwacja oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych integrujących społeczeństwo i umacniających tożsamość regionalną.				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan po 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W2.1	Wzrost intensywności ruchu turystycznego mierzony Wskaźnikiem Schneidera		Liczba turystów na 1000 mieszkańców	320	350	Badania statystyczne
W2.2	Zwiększenie aktywności w organizacji przedsięwzięć kulturalno- rozrywkowych, sportowo-turystycznych i krajoznawczych dla mieszkańców		Ilość przedsięwzięć	0	18	Badania społeczne
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan po 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W2.1	Liczba osób w skali rocznej korzystających z infrastruktury objętej wsparciem		Ilość osób	0	240	- Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wielkość		Źródło danych/sposób
						początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	
2.1.1	Projekty inwestycyjne infrastrukturalne zagospodarowujące przestrzeń publiczną	Mieszkańcy obszaru działania Krainy Lasów i Jezior	Konkurs	Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach LSR	sztuka	0	31	- Sprawozdania z realizacji operacji - Informacja o zleceniu płatności
			Projekty grantowe		sztuka	0	6	
3.	CEL OGÓLNY III	ZINTEGROWANI, AKTYWNI I ZAANGAŻOWANI W SPRAWY REGIONU, ODPOWIEDZIALNI ZA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I POSIADANE DZIEDZICTWO MIESZKAŃCY FUNDAMENTEM SILNEGO KAPITAŁU SPOŁECZNEGO KRAINY LASÓW I JEZIOR						
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie specyficznych dla regionu tradycji oraz promocję zasobów lokalnych Krainy						
3.2		Aktywizacja społeczno zawodowa mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Wykreowanie, udoskonalenie i promocja produktów lokalnych.						
3.3		Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, ochrony środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną.						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan po 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru		
W3.1	Wzrost liczby mieszkańców deklarujących poczucie więzi z regionem Kraina Lasów i Jezior		Liczba osób	0	2100	Badania społeczne		
W3.2	Wzrost liczby lokalnych liderów animujących przedsięwzięcia społeczno-kulturalne i gospodarcze.		Liczba osób	0	6	Badania społeczne		

	<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>stan początkowy 2016 rok</i>	<i>plan po 2023 rok</i>	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>
W3.1.1	Liczba uczestników przedsięwzięć realizowanych w ramach wsparcia	Liczba osób	0	1350	- Ankieta monitorująca beneficjentów, - Dokumentacja fotograficzna.
W3.1.2	Liczba osób poinformowanych o regionie	Liczba osób	0	2700	- Ankiety monitorująca beneficjentów - Protokoły, sprawozdania - Dokumentacja fotograficzna.
W3.2.1	Liczba oferowanych mieszkańcom i turystom produktów i usług lokalnych.	Ilość przedsięwzięć	0	18	- Ankiety monitorujące przeprowadzane wśród wystawców na targach i jarmarkach. - Rejestry wykreowanych produktów lub usług wraz z oświadczeniem osób wykonujących dany produkt lub usługę.
W3.2.2	Liczba mieszkańców uzyskujących dodatkowe dochody.	Liczba osób	0	8	- Potwierdzenia złożenia i rozliczenia wniosków - Dokumentacja fotograficzna - Umowy partnerskie
W3.3	Liczba osób, które uzyskały wiedzę i udoskonalili umiejętności w zakresie tematów objętych projektami, ochroną środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną.	Liczba osób	0	150	- Ankiety i raporty ewaluacyjne. - Dokumentacja fotograficzna - Listy obecności

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wielkość		Źródło danych/sposób
						początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	Realizacja przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	- Mieszkańcy obszaru działania Krainy Lasów i Jezior, - turyści - grupy defaworyzowane - przedsiębiorcy	-Projekty grantowe	Liczba przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	sztuk	0	12	- Sprawozdania z realizacji operacji - Informacja o zleceniu płatności. - Dokumentacja fotograficzna
3.1.2	Wydawanie materiałów promocyjnych, publikacji map oraz oznakowanie zabytków i zasobów turystycznych	- Mieszkańcy obszaru działania Krainy Lasów i Jezior, - lokalni wytwórcy, - przedsiębiorcy - turyści - grupy defaworyzowane	-Projekty grantowe	Liczba wydanych materiałów promocyjnych oraz oznakowanych zabytków i zasobów turystycznych	sztuk	0	3000	- Sprawozdania z realizacji operacji. - Faktury zakupu - Dokumentacja zdjęciowa - Rejestr wydanych materiałów
			-Aktywizacja		sztuk	0	3600	
3.2.1	Działania służące aktywizacji społeczno - zawodowej	- Mieszkańcy KLJ, - lokalni wytwórcy, - przedsiębiorcy - turyści - grupy defaworyzowane	- Projekt współpracy	Liczba przeprowadzonych projektów współpracy	sztuk	0	2	- Sprawozdania końcowe z realizacji operacji. - Listy obecności - Dokumentacja zdjęciowa

3.3.1	Szkolenia, warsztaty, praktyki, wizyty studyjne	- Mieszkańcy obszaru działania Krainy Lasów i Jezior, -Osoby defaworyzowane	-Projekty grantowe	Liczba osobodni przeprowadzonych szkoleń, warsztatów praktyk wizyt studyjnych	Osobo-dzień	0	28	- Sprawozdania z realizacji operacji - Listy obecności. - Dokumentacja zdjęciowa
			- Aktywizacja		Osobo-dzień	0	32	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie diagnozy obszaru i konsultacji społecznych

Wszystkie założone w LSR cele są zgodne z celami szczegółowymi i przekrojowymi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przypisanymi do działania „**Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER**”. Założone cele osiągnięte zostaną poprzez ogłaszanie konkursów na realizację LSR, jak również projekty grantowe, projekty współpracy oraz aktywizację.

Stowarzyszenie KLJ - LGD w ramach wdrażania LSR zamierza zrealizować w pierwszych latach wdrażania LSR, -dwa projekty współpracy-obydwa projekty skierowane są głównie do grup defaworyzowanych (młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku i osoby „50+”). Obydwa projekty zakładają animowanie grup defaworyzowanych w kierunku budowania kapitału społecznego i włączenia społecznego.

I. Pierwszy z projektów „**...poznaj smak tajemnicy**” dotyczy wprowadzania do obrotu i na rynek produktów lokalnych. Zakłada się realizację następujących etapów/elementów:

1. Identyfikacja nowych produktów rolnych oraz wyrobów rzemiosła na terenie LGD (poszukiwanie producentów i produktów, szczególnie pozostających poza zatrudnieniem, wykluczonych, bezrobotnych).
2. Praca wewnętrzna z producentami i rzemieślnikami w zakresie wytwarzania produktów, ich rodzaju, formy, jakości, certyfikowania na poziomie LGD, kraju i UE. Informacje z zakresu prawa i ekonomii o przepisach dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej - produkcyjnej. Wykreowanie/opracowanie konkretnych produktów ze specjalistami od produktu i designu.
3. Wprowadzanie lokalnych produktów do obrotu i na rynek poprzez: sklepy internetowe, sieci sklepów istniejących, sieci restauracji, hoteli itp. Włączania lokalnych organizacji do sprzedaży, angażowania do kupowania i promocji. Opracowanie strategii wprowadzania na rynek przy pomocy analizy i diagnozy lokalnych rynków. Pomoc w podejmowaniu decyzji o formie prawnej sprzedaży przez LGD lub inny podmiot np. spółdzielnia socjalna, sp. z o.o., inne NGO itd. Między innymi w oparciu o innowacyjne rozwiązania dla biznesu społecznego BMG Business Model Generation lub strategia dla start-upów.
4. Promocja produktów poprzez: własną LGD, na poziomie sieci w województwie, na poziomie międzyregionalnym, różnymi drogami: Internet, znaną medialną osobowość na poziomie TVP , rozgłośni radiowych, imprez, wydarzeń społecznych itp. Zostaną opracowane tematyczne materiały na poziomie LGD oraz na poziomie regionu: (opracowanie wzorów opakowań, etykiet, nadruków i druków, wzorów materiałów reklamowych dla producentów i usługodawców).

II. Drugi z projektów współpracy to projekt międzynarodowy, zakłada animowanie kobiet w zakresie kreowania dodatkowych źródeł dochodu z docelowo powstałej przedsiębiorczości. Pragniemy pokazać dobre praktyki w Dolnej Saksonii, poprzez przedstawienie działalności gospodarczych w oparciu o lokalne zasoby prowadzonych przez kobiety.

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.

Głównym celem opracowania kryteriów wyboru wniosków na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020 oraz kryteriów wyboru projektów grantowych we współpracy z lokalną społecznością było określenie, jakie typy operacji i zadania o powierzenie grantu oraz z jakiego zakresu powinny być szczególnie premiowane w ramach przyznawanego wsparcia. Dzięki takiemu podejściu już na początku drogi w tworzeniu LSR mogliśmy określić działania priorytetowe, których zadaniem jest rozwiązanie problemów lokalnej społeczności na obszarze LGD.

W celu stworzenia sprawnego i czytelnego dla potencjalnych beneficjentów systemu przyznawania wsparcia z budżetu będącego w dyspozycji LGD, opracowano następujący zestaw procedur:

- Procedura wyboru i oceny wniosków na operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020 zawierająca m.in.:

- sposób organizacji naborów,
- sposób przyjmowania wniosków o dofinansowanie operacji,
- zasady oceny zgodności operacji z LSR i zakresem tematycznym oraz wyboru do finansowania,
- zasady ustalania kwoty wsparcia,
- opis sposobu informowania o wynikach oceny,
- regulacje zapewniające stosowanie tych samych kryteriów wyboru w trakcie trwania naboru,
- Kryteria Wyboru Operacji wraz z zasadami oceniania,
- zasady wniesienia i rozpatrywania protestu,

- Procedura wyboru i oceny grantów w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020 zawierająca regulacje takie jak w/w oraz dodatkowo:

- prawo wniesienia odwołania od decyzji Rady,
- zasady wykonania zadań przez grantobiorców,
- zasady rozliczania realizacji zadań przez grantobiorców,
- zasady sprawozdawczości z realizacji zadań przez grantobiorców,
- zasady monitoringu i kontroli PG;

- Procedura ustalania i zmiany kryteriów wyboru operacji,

- Procedura ustalania i zmiany kryteriów wyboru grantobiorców,

- Procedura wyłączenia członka Rady z oceny wniosków w razie zaistnienia okoliczności podważających bezstronność w procesie oceny.

Rada dokonuje oceny zgodności operacji z LSR w oparciu o ustaloną procedurę oraz z zastosowaniem kryteriów wyboru operacji i kryteriów wyboru projektów grantowych. Procedura przeprowadzania głosowania zawarta jest w regulaminie Rady. Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS. Są niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów i zachowują parytety, a także przewidują regulację dla sytuacji spornych.

Opracowane kryteria są ściśle powiązane z celami i grupami docelowymi, do których jest kierowane wsparcie, w zależności od rodzaju beneficjenta. Poziom maksymalnego dofinansowania określony

został z uwzględnieniem wyników diagnozy i analizy SWOT. Z uwagi na charakter obszaru problemy na nim występujące przyjęto w większości przypadków maksymalny poziom dofinansowania przewidziany w Rozporządzeniu Wyjątek stanowią przedsięwzięcia związane z podejmowaniem działalności gospodarczej, w których przy premii **100%** maksymalna jej wartość określona została na poziomie **50 tys. złotych**. Zmniejszenie kwoty wsparcia na zakładanie działalności gospodarczej jest spowodowane z jednej strony chęcią wsparcia jak największej liczby osób chcących założyć działalność gospodarczą, z drugiej kierowaniem się doświadczeniami powiatowych urzędów pracy przyznających dotację na założenie działalności na poziomie 20 tys. zł, gdzie realizacje projektów odbywały się z sukcesem. Zespół ds. LSR po przeprowadzonych analizach i konsultacjach wyszedł z założenia, że jeżeli ktoś ma dobry pomysł to przy 100% wsparciu kwota 50 tys. zł stwarza możliwość założenia i z powodzeniem prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Dodatkowo w LSR zaplanowano środki na rozwój działalności gospodarczych w drugim okresie wdrażania LSR. Podmiotowi na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc przysługuje raz w okresie realizacji PROW 2014-2020. Podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na rozwój tej działalności może być przyznana nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia przyznania tej pomocy. W ramach przedsięwzięcia 2.1.1. ze względu na ważną rolę turystyki w rozwoju obszaru LGD, wskazano dofinansowanie już na poziomie 25 001 zł, tak aby podmioty z branży kluczowej dla rozwoju obszaru miały jak największą szansę na uzyskanie wsparcia. W związku z tym, iż głównym celem jest tworzenie i utrzymanie miejsc pracy, wartość minimalnego dofinansowania określona została na poziomie gwarantującym utworzenie co najmniej jednego pełnego etatu. W przypadku działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości (1.1.1, 1.2.1, 1.3.1) w ramach kryteriów wyboru operacji wskazano premiowanie punktowe operacji polegających na utworzeniu więcej niż 1 miejsca pracy **(odpowiedź na małą liczbę miejsc pracy i sezonowość ofert pracy wynikającą z turystycznego charakteru obszaru)**. Ponadto przewidziano premiowanie działalności w zakresie zdefiniowanych w diagnozie branż kluczowych dla rozwoju obszaru, przyjaznych środowisku i wpływających na jego ochronę oraz działań ukierunkowanych na innowacje.

Kryteria wyboru projektów Grantowych jak i kryteria wyboru projektów dotyczących celu ogólnego 1, 2 i 3 uwzględniają m.in. ocenę wniosku pod kątem jego innowacyjności.

W celu doprecyzowania tego aspektu oceny zdefiniowano pojęcie innowacyjności, które oznacza wprowadzanie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi), nowego procesu, nowej metody organizacji lub nowej metody promocji na poziomie sołectwa lub gminy lub obszaru LGD.

LSR przyjmuje następującą definicję innowacyjności: **Przez innowację należy rozumieć prace związane z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania, a także przygotowaniem do sprzedaży nowych lub udoskonalonych produktów i usług (oferty) przeznaczonych do wprowadzenia na rynek. Również innego wykorzystania w praktyce lub wprowadzenie unowocześnionego procesu dystrybucji.**

Innowacja produktowa - to wszelkiego rodzaju zmiany polegające na udoskonaleniu wyrobu już wytwarzanego przez przedsiębiorstwo.

Innowacja procesowa (technologiczna) - to zmiana w stosowanych przez przedsiębiorstwo metodach wytwarzania / metodach świadczenia usług. **Innowacja organizacyjna** - jest wprowadzaniem nowej metody organizacji w biznesowych praktykach przedsiębiorstwa.

Innowacja marketingowa - to zastosowanie nowej metody marketingowej obejmującej znaczące zmiany w wyglądzie produktu, jego opakowaniu, pozycjonowaniu, promocji, polityce cenowej lub modelu biznesowym.

Innowacja będzie dotyczyła poszczególnych zakresów wsparcia: - wzmocnienie kapitału społecznego, w tym wykorzystanie rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR

- dywersyfikacja źródeł dochodu , w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. Infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom.
- rozwój produktów lokalnych.
- rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk.
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.

Kryterium będzie weryfikowane na podstawie zapisów w dokumentach aplikacyjnych, popartych załączonymi dokumentami i materiałami poświadczającymi, że zastosowane rozwiązania mają taki charakter.

Rada Stowarzyszenia jako organ decyzyjny będzie weryfikować innowacyjność operacji poprzez ocenę na dwóch płaszczyznach: na płaszczyźnie terytorialnej i w kontekście dążenia do zupełnie nowych rozwiązań stosowanych przez beneficjenta/grantobiorcę.

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do SW,
- projekty grantowe,
- projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekt krajowy).

Pomoc na operacje jest przyznawana w wysokości:

- do 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą,
- do 100 % kosztów kwalifikowalnych - w przypadku pozostałych podmiotów, które wnioskuje o dofinansowanie od 25 001 złotych do 100 000 złotych,
- 63,63 % kosztów kwalifikowalnych – w przypadku jednostki sektora finansów publicznych.

Zaplanowane w LSR projekty grantowe dedykowane są głównie organizacjom pozarządowym, które bardzo często nie posiadają środków na pokrycie wkładu własnego, co było wielokrotnie podkreślane w trakcie spotkań gminnych, warsztatowych jak również w ankietach. Chcąc sprostać

potrzebom społeczności lokalnej przyjęty został w LSR poziom finansowania w wysokości **100%**. Wartość dofinansowania będzie wynosić **od 5 do 50 tys. złotych**. Pomimo możliwości otrzymania 100 % wsparcia w ramach projektów grantowych, założono premiowanie tych beneficjentów, którzy zadeklarują wkład własny finansowy przekracza co najmniej 10% wymaganego wkładu własnego dla danego działania. Kryterium to zastosowano w przypadku większości przedsięwzięć. Szczegółowy opis kryteriów wraz z możliwymi do uzyskania punktami za ich spełnienie, zawierają:

- Karta oceny operacji według Kryteriów Wyboru Projektów Grantowych
 - Karta oceny operacji według Kryteriów Wyboru Projektów dotyczących celu ogólnego 1, 2 i 3.
- Liczba punktów, która przyznawana będzie za spełnienie danego kryterium została określona m.in. na podstawie wagi kryterium, którą wypracowano w trakcie konsultacji. Oceny oraz wyboru operacji dokonywać będzie Rada LGD na podstawie Procedury oraz kryteriów wyboru projektów grantowych w ramach realizacji LSR 2014-2020. Opracowane procedury zawierają uregulowania w zakresie organizacji posiedzeń Rady, zasad wyboru operacji z uwzględnieniem zachowania parytetów oraz ewentualnych konfliktów interesów, poprzez wypełnianie deklaracji bezstronności (wyłączenie z wyboru osób mogących wpływać na jakość oceny poprzez powiązania rodzinne, sektorowe, biznesowe itd.) oraz wpisywaniem się każdorazowo przed wyborem operacji w ramach danego konkursu do przygotowanego uprzednio rejestru interesów. Wyłączenie z oceny i wyboru operacji osób stronnictw, zagwarantuje obiektywność oceny. Deklaracja poufności i bezstronności stanowi załącznik do Regulaminu Rady. Rejestr interesów zostanie opracowany przez Zarząd i zostanie przyjęty odpowiednim Zarządzeniem. Opracowane kryteria i procedury naboru są do wglądu w siedzibie biura LGD oraz na stronie internetowej. Ponadto będą one każdorazowo podawane do publicznej wiadomości wraz z dokumentacją konkursową. Kryteria są przyjmowane przez Walne Zebranie Członków, wszelkie zmiany w kryteriach mogą być zgłaszane na wniosek Rady, Zarządu bądź członków i przyjmowane przez Walne Zebranie Członków.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Realizacja działań w ramach LSR została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

1 etap: lata 2016-2018

2 etap: lata 2019-2021

3 etap: lata 2022-2023

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyk związanych z osiągnięciem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania. Poniżej zaprezentowano przyrost liczbowy wskaźników produktu w kontekście zaplanowanego czasu, wraz z zaprezentowaniem procentowego udziału w wartości docelowej wskaźnika.

Tabela 25. Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników

Cel ogólny I. OBSZAR PRZEDSIĘBIORCZYCH MIESZKAŃCÓW, ROZWINIĘTY GOSPODARCZO Z PRIORYTETEM DOSTĘPU DO RYNKU PRACY OSÓB DEFAWORYZOWANYCH								
Przedsięwzięcia	2016-2018		2019-2021		2022-2023		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LSR do 2022r.	40	6	40	6	20,0	3	100	15
Utrzymanie istniejących miejsc pracy i zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców	50	7	28,6	4	21,4	3	100	14
Realizacja wspólnych przedsięwzięć na rzecz gospodarczego rozwoju regionu	0,00	0	0,00	0	100	1	100	1
Cel ogólny II. OBSZAR KRAJNA LASÓW I JEZIOR ATRAKCYJNY DLA MIESZKAŃCÓW I TURYSTÓW								
Przedsięwzięcia	2016-2018		2019-2021		2022-2023		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
Projekty inwestycyjne infrastrukturalne zagospodarowujące przestrzeń publiczną	56,46	27	43,54	10	0,0	0	100	37
Cel ogólny III. ZINTEGROWANI, AKTYWNI I ZAANGAŻOWANI W SPRAWY REGIONU, ODPOWIEDZIALNI ZA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I POSIADANE DZIEDZICTWO MIESZKAŃCY FUNDAMENTEM SILNEGO KAPITAŁU SPOŁECZNEGO KRAJNY LASÓW I JEZIOR								
Przedsięwzięcia	2016-2018		2019-2021		2022-2023		Suma	
	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba
Realizacja przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	41,70%	5	33,30%	4	25%	3	100%	12
Wydawanie materiałów promocyjnych, publikacji map oraz oznakowanie zabytków i zasobów turystycznych	69,70 %	4 600	28,79%	1900	1,51 %	100	100%	6 600
Działania służące aktywizacji społeczno-zawodowej	100 %	2	0 %	0	0 %	0	100%	2
Szkolenia, warsztaty, praktyki, wizyty studyjne	50 %	30	35 %	21	15 %	9	100%	60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Statystycznych

W kontekście wskaźników rezultatu należy zauważyć, iż rezultaty będą osiągnięte sukcesywnie od momentu zakończenia realizacji operacji.

VIII. BUDŻET LSR

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LDG na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020.

Poniżej znajduje się zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW.

Tabela 26. Budżet LSR

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe PROW (PLN)
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5 890 815,64
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	117 816,31
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 318 549,40
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	70 000,00
Razem	7 397 181,35

Źródło: Opracowanie własne

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głównie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny.

Poniższa tabela prezentuje montaż finansowy, dla LSR KLiJ -LGD, uwzględniający powyższe 3 źródła finansowania, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych.

Tabela 27. Plan finansowy

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (PLN)	Budżet państwa (PLN)	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)	RAZEM (PLN)
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 141 795,75	1 224 219,89		3 366 015,64
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 606 530,24		918 269,76	2 524 800
RAZEM (PLN)	3 748 325,99	1 224 219,89	918 269,76	5 890 815,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie budżetu

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Tabela 28. Powiązanie budżetu z celami

OBSZAR PRZEDSIĘBIORCZYCH MIESZKAŃCÓW, ROZWINIĘTY GOSPODARCZO Z PRIORYTETEM DOSTĘPU DO RYNKU PRACY OSÓB DEFAWORYZOWANYCH		
CEL SZCZEGÓŁOWY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU PLN	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Cel szczegółowy - 1 Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych	750 000	Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacone podatki, które zasilają również budżet lokalnego samorządu.
Cel szczegółowy 2 Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych i podnoszenie kompetencji osób biorących udział w tworzeniu i rozwijaniu podmiotów gospodarczych	2 095 407,82	Istotnym dla Strategii, jest wykorzystanie potencjału lokalnego dla tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz produktów czy usług, aby w pełni wykorzystywać potencjał obszaru, również w obrocie gospodarczym. Na realizację celu szczegółowego 1 i 2 przeznaczamy łącznie 46,81 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, spółek cywilnych, gmin, powiatów, podmiotów wykonujących działalność gospodarczą. Cel będzie realizowany poprzez ogłaszane przez LGD konkursy.
Cel szczegółowy 3 Wspieranie współpracy między podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą	100 000	Ponieważ tylko w pełni zintegrowane działania zapewnią wszechstronny rozwój regionu nie może zabraknąć współpracy i wzajemnego uzupełniania oferty przez przedsiębiorców na działania inicjujące taką współpracę przeznaczamy 1,64 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do podmiotów wykonujących działalność gospodarczą, których oddział lub siedziba znajduje się na terenie działania Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior –LGD. Cel będzie realizowany poprzez konkursy ogłaszane przez LGD.

RAZEM CEL OGÓLNY I	2 945 407,82	Budżet na działania na rozwój przedsiębiorczości stanowi 50% budżetu wdrażania LSR to jest 48,46 % całego budżetu.
II.OBSZAR KRAINA LASÓW I JEZIOR ATRAKCYJNY DLA MIESZKAŃCÓW I TURYSTÓW		
Budowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej obiektów użyteczności publicznej, także renowacja, konserwacja oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych integrujących społeczeństwo i umacniających tożsamość regionalną.	2 645 407,82	Realizacja wielu inwestycji podnoszących jakość istniejącej infrastruktury lub budowy nowych obiektów. Działania te stanowić będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD. Dlatego też, budżet na działania na rozwój obszaru LSR, w kontekście oferty czasu wolnego i dostępu dla mieszkańców do kluczowych miejsc związanych z nimi, stanowi 43,51 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, gmin, powiatów. Cel będzie realizowany poprzez: • konkursy na które przeznacza się 2 345 407,82 zł • granty na które przeznacza się 300 000,00 zł
RAZEM CEL OGÓLNY II	2 645 407,82	Kwota stanowi 44,90 % budżetu wdrażania LSR ,to jest 43,52 % całego budżetu.
III. ZINTEGROWANI, AKTYWNI I ZAANGAŻOWANI W SPRAWY REGIONU, ODPOWIEDZIALNI ZA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I POSIADANE DZIEDZICTWO MIESZKAŃCY, FUNDAMENTEM SILNEGO KAPITAŁU SPOŁECZNEGO KRAINY LASÓW I JEZIOR		
Cel szczegółowy - 1 Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie specyficznych dla regionu tradycji oraz promocję zasobów lokalnych Krainy	305 000	Spójność obszaru LGD, w sposób istotny związana jest z dwoma aspektami, tożsamością mieszkańców (identyfikacja z miejscem i społecznością lokalną) oraz dbałością o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Dlatego też, w ramach tego celu realizowane będą działania integrujące mieszkańców, oraz mające na celu zachowanie dziedzictwa. W realizację Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022, włączani muszą być w sposób aktywni jej interesariusze, reprezentujący 3 sektory: pozarządowy (społeczny), gospodarczy i publiczny. Jest to konieczne dla osiągnięcia efektu synergii zaplanowanych rezultatów i realizacji celu głównego LSR, jakim jest zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru. Budżet na realizację tego celu

		wynosi 5,01 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do osób fizycznych, prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, LGD. Realizowany będzie przez: • Granty na które przeznacza się 275 000,00 zł • LGD która przewiduje działania aktywizacyjne za kwotę 30 000,00 zł
Cel szczegółowy - 2 Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Wykreowanie, udoskonalenie i promocja produktów lokalnych.	117 816,31	Aktywizacja społeczno zawodowa szczególnie z grup defaworyzowanych jest oprócz tworzenia i utrzymania miejsc pracy priorytetem. Realizacja obydwóch planowanych projektów współpracy ma się przyczynić do podjęcia przez beneficjentów działań na rzecz tworzenia alternatywnych źródeł dochodu, kreując przy okazji wzbogaconą ofertę usług i produktów. Budżet na realizację tego celu wynosi 1,94 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do LGD. Realizowany będzie przez: • projekty współpracy, na które przewiduje się 117 816,31 zł
Cel szczegółowy - 3 Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, ochrony środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną.	65 000,00	Dziedzictwo lokalne i zasoby społeczno-gospodarcze, zgodnie z diagnozą LSR stanowią duży potencjał rozwojowy w kontekście rozwoju oferty czasu wolnego i rekreacji. Ma to szczególne znaczenia dla mieszkańców, którzy jak wskazują przeprowadzone badanie wyraźnie poszukują (potrzebują) rozszerzenia oferty turystycznej, dla realizacji której niezbędne jest podnoszenie wiedzy na temat możliwości pozyskiwania funduszy. Dodatkowo ważnym aspektem jest współodpowiedzialność za środowisko naturalne, jako wspólne dobro, dlatego też znaczące jest podnoszenie świadomości mieszkańców na temat roli rozwiązań proekologicznych, w tym niskiej emisji. Budżet na realizację 3 celu wynosi 1,07 % całego budżetu LSR. Cel skierowany jest do osób fizycznych, prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, LGD. Realizowany będzie przez: • Granty na które przeznacza się 25 000,00 zł

		LGD która przewiduje działania aktywizacyjne za kwotę 40 000,00 zł
Razem cel ogólny III	487 816,31	8,02 %
Razem LSR	6 078 631,95	100 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie budżetu oraz konsultacji społecznych

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Plan komunikacji w ramach LSR zakłada obustronność kontaktów LGD z lokalnymi społecznościami. Podczas spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną z obszaru LGD zidentyfikowano następujące potrzeby w obszarze komunikacji:

- informowania o działaniach realizowanych przez LGD;
- informowanie o celach ogólnych i szczegółowych określonych w LSR;
- informowanie o założeniach PROW 2014-2020;
- informowanie o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR, w tym o operacjach preferowanych;
- promowanie lokalnych dobrych praktyk w zakresie wdrażania LSR.

Celem strategicznym planu komunikacji jest dotarcie do jak największej grupy potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów przedsięwzięć LSR ze szczegółowymi, wiarygodnymi i aktualnymi informacjami dotyczącą zakresu, warunków i wysokości możliwego wsparcia finansowego. Przekłada się to na następujące cele szczegółowe:

- wsparcie potencjalnych wnioskodawców w doskonaleniu umiejętności przygotowania wniosków i pozyskiwania środków finansowych z UE
- okresowe informowanie lokalnych społeczności o stanie realizacji i ewentualnych zmianach LSR,
- edukacja grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR,
- popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów, które otrzymały wsparcie z LSR a w szczególności projektów innowacyjnych,
- prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR. Jednym z efektów realizacji celu strategicznego i celów szczegółowych planu komunikacji będzie zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku LGD.

Przewidywane kategorie działań komunikacyjnych obejmują:

- kampanie informacyjne i informacyjno-promocyjne kierowane do ogółu społeczności lokalnej, w tym do potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR oraz zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków a także promocja efektów wdrażania LSR. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu, spotkania bezpośrednie, różnego typu materiały informacyjne i promocyjne;
- kompleksowe doradztwo dla wnioskodawców (stacjonarne – w biurze LGD i niestacjonarne; szkolenia grupowe, a także doradztwo indywidualne);
- konferencje – promocja efektów realizacji LSR;

W ramach działań komunikacyjnych będzie wykorzystywany pełen zakres środków przekazu: strony internetowe, portale społecznościowe, spotkania, szkolenia, materiały informacyjne i promocyjne drukowane oraz na przekaznikach elektronicznych, ankiety.

Komunikacja wewnętrzna LGD jest uregulowana w dokumentach pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura LGD) i regulaminach organów LGD, które określają zasady prowadzenia dokumentacji związanej z procesem wdrażania LSR, jego monitorowaniem i ewaluacją.

W procesie komunikacji wyróżnić należy trzy podstawowe grupy docelowe:

- wnioskodawcy (projektodawcy);
- szeroko rozumiani beneficjenci projektów;
- ogół mieszkańców.

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy czy w zakresie komunikacji interpersonalnej. Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców oraz mieszkańców. Pozyskane w ten sposób materiały zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR jej procedur czy ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD oraz biura. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze:

Tabela 29. Zagrożenia w procesie komunikacji i środki zaradcze

Zagrożenie	Środek zaradczy
Niezrozumienie komunikatu – trudny język branżowy „projektowy”, zmiana zasad w stosunku do poprzedniego okresu programowania (nabyte nawyki).	Kierowanie jasnych, przystępnych komunikatów sformułowanych prostym językiem, wskazanie na zmiany w stosunku do poprzedniego okresu programowania (dodatkowe spotkania, punkt doradczy)
Małe zainteresowanie społeczności lokalnej pozyskiwaniem dofinansowania (lęk przez odpowiedzialnością finansową, mała wiara w powodzenie, obawa przed podejmowaniem ryzyka).	Wskazanie dobrych praktyk oraz korzyści płynących z pozyskania dofinansowania (dodatkowe spotkania ze społecznością w których udział wezmą byli beneficjenci, intensywniejsza, specjalistyczna pomoc punktu doradczego).
Duża liczba odrzuconych wniosków przez Samorząd Województwa na etapie weryfikacji (słaba jakość przygotowanych wniosków wynikająca z braku konsultacji w punkcie doradczym).	Świadczenie rozbudowanego, specjalistycznego doradztwa w formie e-konsultacji, co ułatwi potencjalnym beneficjentom korzystanie z usług doradczych biura LGD lub zewnętrznych konsultantów.

Nieprawidłowa realizacja projektów skutkująca niewypłaceniem środków.	Prowadzenie monitoringu podpisanych umów oraz utrzymywanie stałego kontaktu z beneficjentami i SW w celu nadzoru nad prawidłową realizacją projektów. Ingerowanie w przypadku zagrożeń (pomoc doradcza oraz specjalistyczne szkolenia)
Niska frekwencja na szkoleniach i spotkaniach spowodowana niedogodnymi terminami (prace sezonowe polowe, praca zawodowa).	Szkolenia specjalistyczne i spotkania będą organizowane w terminach dostępnych dla uczestników.
Problemy zgłaszane przez beneficjentów na etapie realizacji projektów (bariery wynikające z braku doświadczenia, niezrozumienia dokumentów prawnych i braku orientacji w zawiłych przepisach).	Będą organizowane spotkania robocze mające na celu objęcie specjalistyczną opieką indywidualnego beneficjenta i przeprowadzenie go przez najtrudniejsze etapy realizacji projektu

Źródło: Opracowanie własne

Informacja na temat całego budżetu przewidzianego na komunikację LSR.

Budżet na działania komunikacyjne LGD zaplanowało do realizacji w planie komunikacyjnym takie działania, których wykonanie nie wymaga zbyt wielu nakładów finansowych i będzie mieściło się w ramach kosztów bieżących i aktywizacji.

Tabela 30. Metody komunikacji ze społecznością podczas realizacji LSR na lata 2014 - 2020

Lp.	Metody komunikacji	Etap wdrażania LSR					
		Rozpoczęcie realizacji LSR (informowanie o założeniach LSR)	2018 Kamień milowy (Podsumowanie zrealizowanych i przedstawienie planowanych działań)	Zakończenie realizacji LSR (Bilans realizacji LSR)	Przed każdym konkursem (Przekazanie informacji o konkursie)	Po każdym konkursie (Przekazanie informacji o wynikach konkursu)	Przy zmianie zapisów LSR i dokumentów powiązanych (Przekazanie informacji o zmianach)
1.	Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach gmin (partnerów LGD).	X	-	X	X	-	-
2.	Artykuły na stronie internetowej LGD.	X	X	X	X	X	X
3.	Artykuły na stronach internetowych urzędów gmin z linkiem do www LGD.	X	X	X	X	X	X
4.	Artykuły na profilu LGD na portalu społecznościowym.	X	X	X	X	X	X
5.	Newsletter – wysłanie informacji.	X	X	-	X	-	-
6.	Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD.	X	X	X	X	X	X
7.	Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD.	-	-	-	X	-	-
8.	Spotkanie informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) konkursu w każdej gminie LGD. Spotkanie informacyjne otwarte w każdej gminie LGD.	-	-	-	X	-	-
9.	Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów.	-	-	-	X	-	-

10.	Informacja i doradztwo w siedzibie LGD.	X	X	X	X	X	X
11.	Kontakt poprzez profil LGD na portalu społecznościowym.	X	X	X	X	X	X
12.	Kontakt poprzez rozmowę telefoniczną.	X	X	X	X	X	X
13.	Kontakt poprzez wiadomość e-mail (e-konsultacje)	X	X	X	X	X	X
14.	Ulotka informacyjna dystrybuowana na obszarze LGD.	X	-	-	X	-	-
15.	Materiał informacyjny w prasie obejmującej obszar LSR.	-	-	-	X	-	
16.	Ankiety oceniające poziom zadowolenia z działań informacyjnych i doradczych.	-	X	X	-	-	-
17.	Ankieta elektroniczna rozsyłana na adresy e-mail wnioskodawców.	-	-	-	-	X	X

Źródło: Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

X. ZINTEGROWANIE

Zgodnie ze specyfiką podejścia RLKS (Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność) LSR ma charakter zintegrowany. Zintegrowane podejście dla planowanych przedsięwzięć dotyczy następujących aspektów:

1. Zintegrowania celów i przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR zapewniających spójne i kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych w analizie SWOT problemów, zachowując przy tym odpowiednią kolejność realizacji przedsięwzięć oraz współpracę różnych podmiotów.
2. Zgodności celów LSR z dokumentami strategicznymi/planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zgodności co do celów przekrojowych (środowisko, łagodzenie zmian klimatu oraz innowacyjność) PROW na lata 2014–2020.

Cele szczegółowe są komplementarne zarówno w obrębie jednego celu ogólnego, ponieważ wspólnie składają się na jego osiągnięcie, jak również uzupełniają i wzmacniają rezultaty wielu celów szczegółowych podporządkowanych innym celom ogólnym. Trzy cele ogólne LSR wynikają z diagnozy stanu obecnego oraz analizy SWOT – bazują więc na zidentyfikowanych brakach oraz potencjale rozwojowym obszaru. Zostały sformułowane w taki sposób, aby się wzajemnie uzupełniały.

Cel ogólny 2Kraina Lasów i Jezior atrakcyjny dla mieszkańców i turystów będzie możliwy do osiągnięcia nie tylko dzięki działaniom, które zostały wyznaczone przez cel szczegółowy, ale także dzięki przedsięwzięciom, które będą realizowane przez wypełnianie założeń celów 1 i 3. Należy również zwrócić szczególną uwagę, że realizacja dwóch pierwszych celów ogólnych nie byłaby możliwa bez aktywnego udziału społeczności lokalnej, czyli bez realizacji **celu 3. - Zintegrowani, aktywni i zaangażowani w sprawy regionu, odpowiedzialni za środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo mieszkańcy fundamentem silnego kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior**. Grupy przedsięwzięć są w większości ujęte przekrojowo, czyli na przykład operacja z zakresu turystyki, spełni założenia kilku celów szczegółowych, nie tylko z zakresu odnowy miejsc zabytkowych czy wykorzystania potencjału przyrodniczego, lecz może także mieć duże znaczenie w rozwoju przedsiębiorczości, a szerzej, gospodarki całego obszaru. Zależności te nie są wynikiem przypadku - cele i przedsięwzięcia zostały tak opracowane, by były względem siebie komplementarne i realizowane równolegle na obszarze LGD umożliwiając wystąpienie efektu synergii. Oznacza to, że ich rezultaty nie będą tylko prostą sumą rezultatów poszczególnych przedsięwzięć, ale pojawi się także wartość dodatkowa – efekty, które nie byłyby możliwe do osiągnięcia, gdyby działania były podejmowane rozłącznie. Integralność obejmuje także podmioty, które będą zaangażowane we wdrażanie LSR. Możliwość włączenia się w realizację działań w ramach LSR mają zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak też inne instytucje, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy. Na etapie tworzenia LSR zadbano również o to, aby stworzyć możliwość zintegrowania poszczególnych branż działalności, poprzez wprowadzenie przedsięwzięć ukierunkowanych między innymi na inicjowanie i rozwój współpracy partnerskiej pomiędzy podmiotami.

Zarówno w diagnozie oraz analizie SWOT, jak i w celach określonych przedsięwzięć szczególną uwagę zwrócono na rozwój branży okołopobytovej (turystycznej). Lokalna Grupa Działania będzie kładła nacisk na projekty ukierunkowane na współpracę podmiotów z tej branży, a między innymi usługi noclegowe, usługi gastronomiczne, usługi świadczone przez organizatorów turystyki oraz pozostałych usługi związane z obsługą regionalnego ruchu turystycznego. Lokalna Grupa Działania zwraca szczególną uwagę na szeroki dobór partnerów i aktywizację możliwie największej liczby podmiotów. W proces wdrażania LSR, na terenie każdej z gmin członkowskich, zaangażowani są przedstawiciele każdego sektora (publicznego, społecznego i gospodarczego), a także mieszkańcy tego obszaru. Również w składzie Rady LGD zauważalne jest zintegrowanie reprezentacji podmiotów. Do Rady wybrano przedstawicieli z każdej grupy - zarówno sektora społecznego, gospodarczego i publicznego, oraz mieszkańców. Umożliwi to skuteczniejsze działania prorozwojowe w różnych płaszczyznach pracy LGD. Zapewni zaangażowanie różnych podmiotów gwarantując prawidłową realizację przedsięwzięć i osiągnięcie pożądaných efektów.

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR będą wpływać na osiągnięcie wskaźników przypisanych do 3 celów przekrojowych PROW. Zapewnienie ich realizacji będzie się odbywać poprzez kryteria dostępu oraz kryteria punktowe przyznawane wnioskodawcom w trakcie oceny operacji. W przypadku innowacyjności oraz z zakresu ochrony środowiska będzie mieć to miejsce zarówno w przedsięwzięciach dedykowanych przedsiębiorcom i w projektach grantowych. W ramach projektów grantowych operacje mają promować i upowszechniać znaczenie jakości środowiska przyrodniczego w życiu człowieka. Łagodzenie zmian klimatu będzie realizowane poprzez projekty infrastrukturalne wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Poniżej wykazano zgodność Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior - LGD na lata 2016-2022 z kluczowymi dokumentami planistycznymi krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi, definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie powiązanych z niniejszym dokumentem.

Tabela 31. Zgodność dokumentów strategicznych z celami LSR

Nazwa dokumentu	Zgodność	Cel w LSR
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego-poprzez zwiększanie aktywności zawodowej	Cel ogólny 1. Obszar przedsiębiorczych mieszkańców, rozwinięty gospodarczo z priorytetem dostępu do rynku pracy osób de faworyzowanych-poprzez zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LSR do 2022r.

	Cel III.1. Integracja społeczna-poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	Cel ogólny3. Zintegrowani, aktywni i zaangażowani w sprawy regionu, odpowiedzialni za środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo mieszkańcy fundamentem silnego kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior
Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020	Cel operacyjny 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej – poprzez formy aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców. Cel operacyjny 3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich – poprzez wszystkie działania wskazane w LSR.	Cel ogólny 1.
	Cel operacyjny 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa - poprzez promocję i rozwój usług turystycznych na obszarze. Cel operacyjny 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej - poprzez działania mające na celu poprawę infrastruktury społecznej, kulturowej, rekreacyjnej i sportowej. Cel operacyjny 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego – poprzez formy aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób niepracujących oraz promocję przedsiębiorczości.	Cel szczegółowy 2.1 Budowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej obiektów użyteczności publicznej, także renowacja, konserwacja oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych integrujących społeczeństwo i umacniających tożsamość regionalną.
Strategią Rozwoju Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020	Cel 2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem – poprzez formy aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Cel ogólny 1.

	Cel 4. Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego – poprzez integrację, działania aktywizujące, imprezy i warsztaty lokalne oraz zwiększenie partycypacji obywatelskiej.	Cel ogólny3.
Programem Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku	Cel Operacyjny IV. Rozwój infrastruktury turystycznej – poprzez remonty oraz inwestycje w infrastrukturę turystyczną. Cel Operacyjny VII. Rozwój rekreacji ruchowej i zdrowotnej - poprzez promocję i rozwój usług turystycznych na obszarze. Cel Operacyjny VIII. Rozwój turystyki transgranicznej i wykorzystanie szans przygranicznego położenia - poprzez promocję i rozwój usług turystycznych na obszarze.	Cel szczegółowy 2.1
Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020	Sekcja 5.1 obszary geograficznie najbardziej dotknięte ubóstwem/grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją	Cel ogólny 1.
Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020	Cel 6. wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	Cel ogólny 1.
	Cel 7. włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia	Cel ogólny3.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020	Oś priorytetowa 9 włączenie społeczne-poprzez aktywną integrację	Cel ogólny3.
Strategia rozwoju powiatu nowosolskiego na lata 2015-2025	Cel operacyjny 1.4 rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej	Cel szczegółowy 2.1
	Cel operacyjny1.5 wspieranie gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości	Cel ogólny 1.

	Cel operacyjny 2.2 integracja społeczna osób oraz grup wykluczonych społecznie	Cel ogólny3.
Strategia Rozwoju Powiatu Wschowskiego na lata 2014-2020	OBSZAR 2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej powiatu	Cel szczegółowy 2.1
	OBSZAR 3. Wzrost atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej powiatu	Cel ogólny 1.
Program rozwoju Powiatu Głogowskiego na lata 2016-2020	Cel szczegółowy 6.1 Wspieranie aktywności zawodowej i promocja przedsiębiorczości	Cel ogólny 1.
	Cel szczegółowy 6.2 Wspieranie działalności turystycznej, kulturalnej i sportowej	Cel szczegółowy 2.1
Strategia rozwoju gminy Sława na lata 2014–2022	Inwestycje, turystyka, rolnictwo i przedsiębiorczość	Cel ogólny 1.
		Cel szczegółowy 2.1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych
Pozostałe Gminy z obszaru LSR nie posiadają Strategii na lata 2014-2020

XI. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanej Lokalnej Strategii Rozwoju w aspekcie osiągania efektów finansowych i rzeczowych. Pozwala on na określenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo. Czy realizacja przebiega zgodnie z założeniami, a sposób funkcjonowania stowarzyszenia gwarantuje wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. Monitorowanie służy dostarczeniu informacji, na podstawie których Zarząd i Rada oraz członkowie LGD mogą systematycznie dowiadywać się o zakresie realizacji planów i osiąganiu celów. Dzięki temu LGD dbać będzie o swoją stabilną sytuację finansową i podejmuje działania interwencyjne w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR. Aspekty działań LGD podlegające monitorowaniu znajdują się w Tabeli nr 32.

Monitoring – sposoby gromadzenia danych:

- analiza dokumentów merytorycznych i finansowych dostępnych w biurze;
- analiza sprawozdań z ankietyzacji beneficjentów realizujących operacje;
- analiza sprawozdań z ankietyzacji mieszkańców;
- gromadzenie danych do wskaźników produktu, rezultatu, oddziaływania oraz danych z GUS;

- dokumentacja dotycząca posiedzeń Rady i wyboru operacji;
- gromadzenie danych dotyczących wydatkowanie środków na koszty bieżące i aktywizację, projekty współpracy oraz wdrażanie LSR uzyskanych od podmiotów wdrażających;

Sposoby zbierania i dokumentowania danych:

- Listy obecności;
- Badania ewaluacyjne;
- Ankiety monitorujące;
- Wywiady indywidualne;
- Oświadczenia Beneficjentów;
- Sprawozdania;
- Wnioski na operacje;
- Wnioski o płatność.
- Karty doradztwa prowadzonego przez pracowników LGD;
- Dokumenty finansowe;
- Dokumentacja fotograficzna, filmowa;
- Liczba odwiedzających portal internetowy www.klj.org.pl;
- Liczba zainteresowanych ogłaszanymi konkursami;
- Liczba zainteresowanych organizowanymi szkoleniami.

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie monitoringu jest Zarząd LGD i Biuro LGD. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych odpowiada biuro LGD.

Ewaluacja

W ramach ewaluacji dokonuje się oceny odpowiedzialności, skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do założeń. Ewaluacja będzie realizowana:

- **mind term don:** ewaluacja w zakresie analizy funkcjonowania LGD (koszty bieżące i aktywizacja oraz projekty współpracy), przeprowadzana na bieżąco, raz do roku, począwszy od roku 2017. Ewaluacja w zakresie analizy wdrażania LSR odbędzie się w dwóch etapach i dotyczyć będzie lat: 2016-2018 oraz 2019-2021;
- **ex post:** dotyczy oceny działań w minionym okresie z perspektywy ich realizacji, odnosi się do lat 2016-2022. Dzięki ewaluacji będzie można zweryfikować osiągnięcia wskaźników, celów i przedsięwzięć opisanych we wcześniejszych rozdziałach;
- **ocena jakości partnerstwa i sprawności funkcjonowania LGD:** ewaluacja będzie dotyczyć funkcjonowania biura, funkcjonowania organów LGD, efektywności stosowanych procedur, przepływu informacji, sprawności podejmowania decyzji.

Tabela 32. Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR.	Biuro LGD (ocena własna).	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD.	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszanych konkursów.	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr ogłoszonych konkursów.	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.
Budżet LGD.	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD.	Pracownicy LGD (ocena własna).	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej.	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura Zarządu.	Biuro LGD	Anonimowe ankiety.	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa.

Źródło: Opracowanie własne

Organem odpowiedzialnym za prowadzenie ewaluacji będzie Zarząd. Zarząd może zlecić wykonanie niektórych zadań ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych do ewaluacji odpowiada biuro LGD. Zarząd sporządzi przed każdym Walnym Zebraniem Członków, sprawozdanie za miniony rok, które powinno zawierać:

- wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR oraz działań dotyczących kosztów bieżących i aktywizacji oraz projektów współpracy wraz z informacją o efektach i finansach,
- opis ocenę uzyskanych efektów w porównaniu z założeniami,
- analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR,
- wnioski w formie uwag i rekomendacji otrzymanych w wyniku zebranych ankiet monitorujących w ramach realizacji Planu Komunikacyjnego,
- wnioski Rady dotyczące uwag na temat Lokalnych Kryteriów Wyboru.

Sprawozdanie będzie podawane do wiadomości publicznej zgodnie z zasadą jawności. Informacje uzyskane w trakcie monitoringu i ewaluacji będą służyły aktualizacji LSR-u, Kryteriów Wyboru Operacji, procedur oraz sposobu funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura.

Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR będą przedmiotem dyskusji na spotkaniu Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej. Celem spotkania będzie ustalenie, które i w jaki sposób wnioski płynące z dokonanych analiz przedstawionych w formie raportu należy zaimplementować w pracy Stowarzyszenia i/lub we wdrażaniu LSR. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany ewentualny projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

Wszelkie zmiany dotyczące terminu, czy zakresu procedury ewaluacyjnej i/lub monitorowania będą każdorazowo zgłaszane i uzasadniane przed samorządem województwa i wymagać będą pozytywnej zgody.

Zestawione informacje na temat planowanego zakresu realizacji działań ewaluacyjnych, osób lub organów odpowiedzialnych na prowadzenie ewaluacji, sposobów wykonywania badań ewaluacyjnych, czas ich trwania oraz propozycję oceny poszczególnych elementów stanowi poniższa tabela.

Tabela 33. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura.	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i członków Stowarzyszenia.	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego,	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej.	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio podczas imprez na terenie LGD i za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna (rok fizyczny) w latach 2017–2023, dokonywana w drugim lub trzecim kwartale roku kolejnego,	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji realizacji wskaźników.	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna).	Ankiety beneficjentów, sprawozdania, rejestr danych LGD.	Ocena na koniec roku 2018 i 2022	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR.	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych.	Raz na pół roku w latach 2016 – 2023	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR.	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych.	Raz na pół roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Źródło: Opracowanie własne

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pismem nr WOOS-I.411.243.2015.DT z dnia 10 grudnia 2015 r. odstąpiła od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla LSR 2014-2020 Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – LGD. RDOŚ w swoim postanowieniu uzasadnia, że opracowywana LSR ma stanowić instrument realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020 (jest z nimi spójna), a tym samym jej działania zostały ujęte w dokumentach o szerszym charakterze. Ponadto LSR nie zawiera istotnych elementów dodatkowych, które powodowałyby konieczność przeprowadzania specjalistycznej oceny oddziaływania środowiska. Ponieważ dla SRWL 2020 i RPOWL 2014-2020 została już przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, to aby nie dochodziło do powielenia oceny, RODŚ odstępuje od oceny dla LSR.

XIII. ZAŁĄCZNIKI

1. Procedura aktualizacji LSR

Ze względu na długi okres obowiązywania LSR w trakcie realizacji strategii może zaistnieć konieczność jej aktualizacji. Może to być spowodowane:

1. Wydawaniem nowych wiążących wytycznych przez IZ.
2. Zmianą przepisów programowych określających zasady realizacji instrumentu RLKS.
3. Niewystarczającej efektywności procesu wdrażania LSR (w kontekście wymogów umowy ramowej lub stwierdzonej w wyniku monitoringu, ewaluacji lub kontroli prowadzonych w LGD).
4. Zmianami w podziale środków finansowych na poszczególne lata i harmonogramie konkursów w wyniku następujących oszczędności na etapie oceny, realizacji i rozliczania operacji/ grantów.
5. Niewystarczającym zainteresowaniem potencjalnych wnioskodawców poszczególnymi zakresami wsparcia, przewidzianymi w ramach LSR.
6. Istotnymi zmianami w sytuacji społeczno – gospodarczymi obszaru itd.

W przypadku konieczności aktualizacji LSR, LGD każdorazowo umieści na stronie internetowej informację o rozpoczęciu prac nad aktualizacją strategii (oraz przyczynach i możliwych skutkach zmian). Każdorazowo przeprowadzone zostaną też konsultacje w gronie członków LGD. Dodatkowo w przypadku dokonywania istotnych zmian w zakresie celów, przedsięwzięć, wskaźników, podziału środków budżetowych na całe przedsięwzięcia, intensywności pomocy (w zakresie ustalonym przez LGD) czy kryteriów wyboru operacji, LGD przeprowadzi konsultacje społeczne z mieszkańcami, co najmniej w formie jednego, otwartego spotkania konsultacyjnego.

Załącznik nr 2

Tabela 36. Plan działania

Cel ogólny I Obszar przedsiębiorczych mieszkańców, rozwinięty gospodarczo z priorytetem dostępu do rynku pracy osób defaworyzowanych	Lata	2015-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Program	Poddziałani e/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnik a narastają co	Planowa ne wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastają co	Planowa ne wsparcie w PLN	Wartość z jednostk ą miary	% realizacji wskaźnik a narastają co	Planow ane wsparc ie w PLN	Razem wartość wskaźnika	Razem planowa ne wsparcie w PLN	Planowane wsparcie w PLN	
Cel szczegółowy I.1 Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych														
Przedsięwzięcie I.1.1 Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LSR do 2022 r.	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	6 sztuk	40 %	300 000,00	6 sztuk	40 %	300 000,00	3 sztuk	20 %	150 000,00	15 sztuk	750 000,00	PROW	Realizacja LSR - konkurs
Razem cel szczegółowy I.1				300 000,00			300 000,00			150 000,00		750 000,00		
Cel szczegółowy I.2 Rozwój istniejących podmiotów gospodarczych i podnoszenie kompetencji osób biorących udział w tworzeniu i rozwijaniu podmiotów gospodarczych														
Przedsięwzięcie I.2.1 Utrzymanie istniejących miejsc pracy i zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	7 sztuk	50,00%	1 044 657,82	4 sztuk	28,6 %	600 750,00	3 sztuk	21,4 %	450 000,00	14 sztuk	2 095 407,82	PROW	Realizacja LSR - konkurs
Razem cel szczegółowy I.2				1 044 657,82			600 750,00			450 000,00		2 095 407,82		
Cel szczegółowy I.3 Wspieranie współpracy między podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą														
Przedsięwzięcie I.3.1 Realizacja wspólnych przedsięwzięć na rzecz gospodarczego rozwoju regionu	Liczba nowo powstałych partnerstw	0	0 %	0,00	0	0 %		1 sztuk	100 %	100 000,00	1 sztuk	100 000,00	PROW	Realizacja LSR - konkurs
Razem cel szczegółowy I.3				0,00			0,00			0,00		100 000,00		
Razem cel ogólny I				1 344 657,82			900 750,00			700 000,00		2 945 407,82		
Cel ogólny II	Lata	2015-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

Obszar Kraina Lasów i Jezior atrakcyjny dla mieszkańców i turystów														zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowana wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowana wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnika	Razem planowana wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy II.1 Budowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej obiektów użyteczności publicznej, także renowacja, konserwacja oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych integrujących społeczność i umacniających tożsamość regionalną														
Przedsięwzięcie II.1.1 Projekty inwestycyjne, infrastrukturalne zagospodarowujące przestrzeń publiczną .	Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach LSR	21 sztuk	67,74 %	1193605,82	10 sztuk	32,26 %	1151802,00	0 sztuk	0%	0	31 sztuk	2 345 407,82	PROW	Realizacja LSR – konkurs
		4 sztuk	66,67%	200 000,00	2 sztuki	33,33 %	100 000,00	0 sztuk	0%	0	6 sztuk	300 000,00		Realizacja LSR – projekt grantowy
Razem cel szczegółowy II.1				1343605,82			1301802,00			0		2 645 407,82		
Razem cel ogólny II				1343605,82			1301802,00			0		2 645 407,82		

Cel ogólny III Zintegrowani aktywni i zaangażowani w sprawy regionu, odpowiedzialni za środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo mieszkańcy fundamentem silnego kapitału społecznego Krainy Lasów i Jezior	Lata	2015-2018			2019-2021			2022-2023			Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnika	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy III.1 Wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej poprzez kultywowanie specyficznych dla regionu tradycji oraz promocję zasobów lokalnych Krainy Lasów i Jezior														

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

Przedsięwzięcie III.1.1 Realizacja przedsięwzięć kultywujących tradycje i budujących tożsamość regionu	Liczba przedsięwzięć kultywujących h tradycje i budujących tożsamość regionu	5sztuk	41,7 %	104 250,00	4 sztuki	33,3 %	83 250,00	3 sztuki	25 %	62 500,00	12 sztuk	250 000,00	PROW	Realizacja LSR – projekty grantowe
Przedsięwzięcie III.1.2 Wydawanie materiałów promocyjnych, publikacji, map oraz oznakowanie zabytków i zasobów turystycznych	Liczba wydanych materiałów promocyjnych oraz oznakowanych zabytków i zasobów turystycznych	3 000 sztuk	100 %	25 000,00	0 sztuk	0 %	0,00	0 sztuk	0 %	0,00	3 000 sztuk	25 000,00	PROW	Realizacja LSR projekty grantowe,
		1 600 sztuk	44,45 %	15 000,00	1 900 sztuk	52,78%	10 000,00	100 sztuk	2,77%	5 000,00	3 600 sztuk	30 000,00		Realizacja LSR aktywizacja
Razem cel szczegółowy III.1				144 250,00			93 250,00			67 500,00		305 000,00		
Cel szczegółowy III.2 Aktywizacja społeczno zawodowa mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Wykreowanie, udoskonalanie i promocja produktów lokalnych														
Przedsięwzięcie III.2.1 Działania służące aktywizacji społeczno – zawodowej	Liczba przeprowadzonych projektów współpracy	2 szt.	100 %	117 816,31	0	0 %	0	0	0 %	0	2 szt.	117 816,31	PROW	Realizacja LSR – projekty współpracy
Razem cel szczegółowy III.2				117 816,31			0			0		117 816,31		
Cel szczegółowy III.3 Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, ochrony środowiska i innych związanych z edukacją ekologiczną														
Przedsięwzięcie III.3.1 Szkolenia, warsztaty, praktyki, wizyty studyjne	Liczba osobodni przeprowadzonych szkoleń, warsztatów	28 osobodni	100 %	25 000,00	0 osobodni	0 %	0,00	0 osobodni	0 %	0,00	28 osobodni	25 000,00	PROW	Realizacja LSR – projekty grantowe,

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

	praktyk, wizyt studyjnych	2 osobodni	6,25%	5 000,00	21 osobodni	65,63 %	25 000,00	9 osobodni	28,12 %	10,000	32 osobodni	40 000,00		Realizacja LSR-aktywizacja
Razem cel szczegółowy III.3				30 000,00			25 000,00			10 000,00		65 000,00		
Razem cel ogólny III				292 066,31			118 250,00			77 500,00		487 816,31		
Razem LSR				2980329,95			2320802,00			777 500,00		6 078 631,95		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												2 945 407,82	50 %	

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik nr 3

Tabela 35. Plan komunikacji.

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Wskaźniki	Budżet	Planowane efekty
2016	Podniesienie świadomości społeczności lokalnej na temat funkcjonowania LGD i realizacji LSR	Kampania informacyjna na temat założeń LSR	Mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności: 1. grupy defaworyzowane tj. młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+ oraz rolnicy. 2. Potencjalni wnioskodawcy, w tym: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, JST	- Informacja i doradztwo w siedzibie LGD, - Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) na terenie objęty LSR, - Internet: Strona internetowa LGD, portal społecznościowy, strony internetowe urzędów gmin z linkiem do www LGD, e-mail (e-konsultacje) - Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w siedzibach gmin (partnerów LGD)	- Liczba osób korzystających z doradztwa w biurze LGD oraz na spotkaniach informacyjnych w każdej gminie LGD (273osoby) - Liczba artykułów internetowych informacyjnych i promocyjnych (2 szt.) - Liczba informacji na stronie LGD oraz stronach internetowych urzędów gmin (partnerów LGD) z linkiem do www LGD - Liczba miejsc, w których wywieszono ogłoszenie na tablicach informacyjnych w siedzibach gmin (partnerów LGD)- (7 szt.).	600,00 zł.	1. Wzrost zainteresowania działalnością LGD, 2. Poinformowanie o zasadach realizacji LSR.
2016	Poinformowanie o celach i zasadach przyznawania	Kampania informacyjna dotycząca warunków i zasad udzielania	Potencjalni wnioskodawcy, w szczególności : grupy defaworyzowane tj. młodzież do 25 roku życia,	- Informacja i doradztwo w siedzibie LGD - Internet: Strona internetowa LGD, portal	- ilość odsłon na stronach/ portalach społecznościowych,	4 600,00 zł	Wzrost kompetencji na temat: - warunkach i zasad

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

	dofinansowania	pomocy	kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+ oraz rolnicy. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, JST	społecznościowy, strony internetowe członków LGD, e-mail (e-konsultacje) - szkolenia - ogłoszenia w lokalnych mediach. - szkolenia dla potencjalnych beneficjentów - drukowane materiały informacyjne i promocyjne	-		przyznawania pomocy, - limitach środków, - procedurach i kryteriach wyboru, Wzrost jakości składanych wniosków
2017	Poinformowanie o celach i zasadach przyznawania dofinansowania	Kampania informacyjna dotycząca warunków i zasad udzielania pomocy	Potencjalni wnioskodawcy, w szczególności : grupy defaworyzowane tj. młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+ oraz rolnicy. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, JST	- Informacja i doradztwo w siedzibie LGD - Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) na terenie objęty LSR, - Internet: Strona internetowa LGD, portal społecznościowy, strony internetowe członków LGD, e-mail (e-konsultacje) - szkolenia - ogłoszenia w lokalnych mediach. - szkolenia dla potencjalnych beneficjentów - drukowane materiały informacyjne i promocyjne - drukowanie ulotek informacyjnych	- liczba osób, którym udzielono doradztwa (540 os.) - liczba uczestników szkolenia/ spotkań otwartych (35os.) - ilość odsłon na stronach/ portalach społecznościowych - liczba udzielonych informacji za pomocą e-mail (e- konsultacje) - liczba wydanych ulotek informacyjnych (5 000 szt.)	2000,00 zł	Wzrost kompetencji na temat: - warunkach i zasad przyznawania pomocy, - limitach środków, - procedurach i kryteriach wyboru, Wzrost jakości składanych wniosków
2017	Uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy, uzyskanie informacji do monitorowania wskaźników LSR	Badania satysfakcji wnioskodawców dot. jakości świadczonej pomocy przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy.	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych.	- Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy e-mail wnioskodawców, - Ankiety w formie papierowej,	- Ankiety rozesłane do co najmniej 50% wnioskodawców,	500,00 zł	Zwrot ankiet na poziomie 15%
2017	Budowa pozytywnego wizerunku i marki Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania	Informowanie o działalności Krainy Lasów i Jezior – LGD oraz prezentacja dobrych praktyk jako zachęta do korzystania z funduszy w ramach PROW	Mieszkańcy obszaru LGD, w szczególności: - potencjalni wnioskodawcy, - grupy defaworyzowane: młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+, rolnicy,	1. Internet: - strona internetowa LGD, - strony internetowe gmin członkowskich, portale - Newsletter - wysyłanie informacji za pomocą e-mail. 2. Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD. 3. Spotkania otwarte w każdej gminie LGD. 4. Wizyty studyjne	1. Liczba odwiedzin strony / portalu społecznościowego (na poziomie 4 500) 2. Liczba publikacji w lokalnych mediach (3 szt.) 3. Liczba stoisk promocyjnych (3 szt.) 4. Liczba zorganizowanych konkursów przez LGD (3 szt.) 5. Wydawanie materiałów informacyjno – promocyjnych (10 000 szt.) 6. Liczba wizyt studyjnych (1 wizyta)	19 500,00 zł	- Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców. - Motywowanie, pobudzanie do działania lokalnej społeczności. -Wzrost zainteresowania aplikowaniem o środki unijne

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

					7. Liczba osób, która skorzystała z wizyty (48 osób)		
2018	Poinformowanie o celach i zasadach przyznawania dofinansowania	Kampania informacyjna dotycząca warunków i zasad udzielania pomocy	Potencjalni wnioskodawcy, w szczególności : grupy defaworyzowane tj. młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+ oraz rolnicy. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, JST	- Informacja i doradztwo w siedzibie LGD - Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) na terenie objęty LSR, - Internet: Strona internetowa LGD, portal społecznościowy, strony internetowe członków LGD, e-mail (e-konsultacje) - szkolenia - ogłoszenia w lokalnych mediach. - szkolenia dla potencjalnych beneficjentów - drukowane materiały informacyjne i promocyjne - drukowanie ulotek informacyjnych	- liczba osób, którym udzielono doradztwa (540 os.) - liczba uczestników szkolenia/ spotkań otwartych (34os.) - ilość odsłon na stronach/ portalach społecznościowych - liczba udzielonych informacji za pomocą e-mail (e- konsultacje) - liczba wydanych materiałów informacyjnych (2 500 szt.)	5 000,00 zł	Wzrost kompetencji na temat: - warunkach i zasad przyznawania pomocy, - limitach środków, - procedurach i kryteriach wyboru, Wzrost jakości składanych wniosków
2018	Uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy, uzyskanie informacji do monitorowania wskaźników LSR	Badania satysfakcji wnioskodawców dot. jakości świadczonej pomocy przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy.	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych.	- Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy e-mail wnioskodawców, - Ankiety w formie papierowej,	- Ankiety rozesełane do co najmniej 50% wnioskodawców,	500,00 zł	Zwrot ankiet na poziomie 15%
2018	Budowa pozytywnego wizerunku i marki Stowarzyszenia Kraina Lasów i Jezior – Lokalna Grupa Działania	Informowanie o działalności Krainy Lasów i Jezior – LGD oraz prezentacja dobrych praktyk jako zachęta do korzystania z funduszy w ramach PROW	Mieszkańcy obszaru LGD, w tym: - potencjalni wnioskodawcy, - grupy defaworyzowane: młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby w wieku 50+, rolnicy.	1. Internet: - strona internetowa LGD, - strony internetowe gmin członkowskich, portale społecznościowe, - Newsletter – wysyłanie informacji za pomocą e-mail. 2. Prezentacja informacji podczas wydarzeń na obszarze LGD. 3. Spotkania otwarte w każdej gminie LGD. 4. Wizyty studyjne.	1. Liczba odwiedzin strony / portalu społecznościowego (na poziomie 4 500) 2. Liczba publikacji w lokalnych mediach (3 szt.) 3. Liczba stoisk promocyjnych (3 szt.) 4. Liczba zorganizowanych konkursów przez LGD (3 szt.) 5. Wydawanie materiałów promocyjnych (5 000 szt.) 6. Liczba zorganizowanych wizyt studyjnych (1 wizyta) 7. Liczba osób, które skorzystały z wizyty studyjnej (48 osób)	10 000,00 zł	- Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców. - Motywowanie, pobudzanie do działania lokalnej społeczności. - Wzrost zainteresowania aplikowaniem o środki unijne
2019	Poinformowanie o celach i zasadach przyznawania dofinansowania	Kampania informacyjna dotycząca warunków i zasad udzielania pomocy	Potencjalni wnioskodawcy, w szczególności : grupy defaworyzowane tj. młodzież do 25 roku życia, kobiety w każdym wieku, osoby niepełnosprawne, osoby	- Informacja i doradztwo w siedzibie LGD - Spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów (grupy docelowej) na terenie objęty LSR, - Internet:	- liczba osób, którym udzielono doradztwa (540 os.) - liczba uczestników szkolenia/ spotkań otwartych (34 os.) - ilość odsłon na stronach/ portalach społecznościowych	3 000,00 zł	Wzrost kompetencji na temat: - warunkach i zasad przyznawania pomocy,

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020

			w wieku 50+ oraz rolnicy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, JST	Strona internetowa LGD, portal społecznościowy, strony internetowe członków LGD, e-mail (e-konsultacje) - szkolenia - ogłoszenia w lokalnych mediach. - szkolenia dla potencjalnych beneficjentów - drukowane materiały informacyjne i promocyjne	- liczba udzielonych informacji za pomocą e-mail (e- konsultacje) - liczba wydanych materiałów informacyjno – promocyjnych (5 000 szt.)		- limitach środków, - procedurach i kryteriach wyboru, Wzrost jakości składanych wniosków
2019	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. realizacji LSR na temat oceny jakości pomocy, uzyskanie informacji do monitorowania wskaźników LSR	Badania satysfakcji wnioskodawców dot. jakości świadczonej pomocy przez LGD na etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy.	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych.	- Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy e-mail wnioskodawców, - Ankiety w formie papierowej,	- Ankiety rozesłane do co najmniej 50% wnioskodawców,	0 zł	Zwrot ankiet na poziomie 15%
2019	Poinformowanie mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach realizacji LSR	Kampania informacyjna na temat stopnia zrealizowania LSR oraz jej efektów	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w tym osoby z grup defaworyzowanych	- Materiały promocyjne, - Artykuły w prasie lokalnej i na stronie LGD	- Liczba artykułów w prasie lokalnej (6 szt.) - Liczba wydanych materiałów promocyjnych (1 kpl.).	5 000,00 zł	- Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji oraz efektach LSR
2020	Uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy, uzyskanie informacji do monitorowania wskaźników LSR	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dotyczących jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowania i realizacji wniosków	Wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych.	- Ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy e-mail wnioskodawców, - Ankiety w formie papierowej,	Ankiety rozsyłane do co najmniej 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	0 zł.	Zwrot ankiet na poziomie 15%.
2020	Poinformowanie mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach realizacji LSR	Kampania informacyjna na temat stopnia zrealizowania LSR oraz jej efektów na lata 2014 – 2020	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w tym osoby z grup defaworyzowanych	- Materiały promocyjne, - Artykuły w prasie lokalnej i na stronie LGD	- Liczba artykułów w prasie lokalnej (6 szt.) - Liczba wydanych materiałów promocyjnych (1 kpl.).	4 000,00 zł	- Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji oraz efektach LSR.
2021	Podsumowanie realizacji LSR	Kampania informacyjna na temat głównych efektów LSR na lata 2014- 2020	Wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, w tym osoby z grup defaworyzowanych.	- Artykuły w prasie lokalnej, - Konferencja podsumowująca, - Informacja na stronie LGD,	- Liczba artykułów w prasie (6szt.), - Konferencja podsumowująca (1 konferencja), - Informacja na stronie LGD (1 artykuł)	1 000,00 zł.	Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji oraz efektach LSR.

Źródło: Opracowanie własne

SZACOWANY ŁĄCZNY BUDŻET NA DZIAŁANIA KOMUNIKACYJNE WYNOSI 55 700,00 ZŁ